

XXXVI. SPRAWOZDANIE

DYREKCYI

C. K. I. WYŻSZEJ SZKOŁY REALNEJ

WE LWOWIE

ZA ROK SZKOLNY 1908/9.

-
1. O „Zawiszy Czarnym“ Juliusza Słowackiego — napisał **Jakób Bylczyński.**
  2. Wiadomości szkolne — podał **Dyrektor.**
-

WE LWOWIE.

NAKŁADEM FUNDUSZU NAUKOWEGO.

Z I. ZWIĄZKOWEJ DRUKARNI — LWÓW, LINDEGO 4.

1909.

128 2125

143

JAKÓB BYLCZYŃSKI.

O „Zawiszy Czarnym“ J. Słowackiego.

Mojej Matce poświęcam.

Czytanie fragmentów jest bardzo często przykre i smutne. Myśl stara się biedz drogą, tylko naznaczoną przez poetę, natrafia ciągle na poważne przeszkody, a uzyskawszy nawet chwilowy rozpęd, załamuje się i gubi. Chciałoby się wskrzesić z zachowanego torsu posąg piękny, o architektonice doskonałej; żal cudnych linii i blasku marmurowego, który życie tchnie w martwą formę. Fragmenty mówią czasem więcej, niż skończona całość, bo dają one możność rozwinięcia skrzydeł wyobraźni i dopełniania niedopowiedzianych słów. Kongenialnej trzebaby indywidualności, by porywać się na tak świętokradcze zadanie, o ile odnosi się ono do dzieł wielkich mistrzów. Przeciętny czytelnik może jedynie w cichości ducha snuć przypuszczenia i hipotezy i gonić zgorączkowaną myśl uciekającą myśl poety. Rzadko można dopatrzeć się w literaturze powszechnej tak wielkiej ilości fragmentarycznie zachowanych dzieł, jakiej nam dostarczył Juliusz Słowacki. Jest to bezpośrednim wynikiem jego twórczej wyobraźni, która przeskakiwała z tak przedziwną łatwością z tematu na temat i łączyła częstokroć śmiało i bez widocznych załamaniań odległe pozornie nastroje. Dziś, gdy leży przed nami nowe, dziesięciotomowe wydanie dzieł Słowackiego, możemy dopiero ocenić jasno, jak nieprzebrane skarby mieszczą się w dramatycz-

nych fragmentach, które miały urósć do rozmiarów pomnikowych tworów. A mimowoli nasuwa się pytanie, czy to już wszystko, czy nie przyniesie nam niedaleka przyszłość innych jeszcze arcydzieł. Bo Słowacki dziwnie był zapomniany w ciągu ubiegłych lat: zajmowano się przeważnie głównymi dziełami bogatej jego spuścizny, a nawet wydanie Małeckiego, obejmujące pisma pośmiertne nie obudziło żywszego zajęcia w krytyce literackiej; zaledwie „Horsztyński“ i t. zw. „Niepoprawni“ (właściwie „Fantazy“) doczekali się ciekawego studium Tarnowskiego. Sądzimy, że dopiero chwila obecna, tak entuzjastycznie odnosząca się do Słowackiego, w którym widzi ducha „Młodej Polski“, przyniesie bogaty zbiór przyczynków, rozświetlających niejeden szczegół, dotychczas nieznan lub zapomniany. Materiały znalazły się wreszcie w krytycznie ułożonym wydaniu zbiorowem, a więc szranki otwarte.

Impresya o „Zawiszy Czarnym“, najpełniejszym może fragmencie Słowackiego, nie ma zamiaru powiększania cyklu ściśle naukowych opracowań jego dzieł, jest ona raczej stworzona z chęci szczerzej wskrzeszenia przed oczy czytelników spiżowej postaci rycerza bez zmyy w ramach, jakich mu nadała lotna fantazyja Słowackiego. Starać się będziemy przeprowadzić ideę dramatu możliwie prosto i jasno i dać próbę pracy, opartej wyłącznie tylko na tekście, pozostawionym przez poetę. Co można z niego wyczytać i do jakich dojść rezultatów ze względu na całość niedopełnionego utworu — odpowiedź będzie naszym celem. Słowacki zajmował się tylekrotnie w ciągu swej twórczości tematami i postaciami historycznymi; świat jego myśli tak blizkim był zawsze pozornie realnego gruntu dziejowego, zdawać by się mogło nawet, że i w tem usiłuje on kroczyć śladami genialnego Szekspira, z którym go łączy niezbyt wielka ścisłość historycznej prawdy. Przyznawał się zresztą Słowacki do tego we wstępie do „Balladyny“ i przeznaczał rolę wielką poecie, który ma uzupełniać i dośpiewać tego, czego historyk nie mógł lub nie umiał zrobić. Słowackiego zajął zawsze jeden zasadniczy moment, podany przez dzieje, i na nim tkął już swobodnie cudne opowieści o królach- duchach przeszłości. W wyborze tematu nigdy się nie mylił, umiał wziąć zawsze piękny i bogaty.

Tym razem wydobył Słowacki postać znaną dla początków epoki jagiellońskiej, żyjącą więcej w tradycji narodowej, aniżeli w historii. Bo bardzo mało miejsca poświęca historia Zawiszy Czarnemu, którego udział w bitwie Grunwaldzkiej i sława szeroka, jaką zdobył na europejskich terenach walk, uczyniły drogiem wspomnieniem zarówno dla Polski jak i Niemiec pod dogasającym rodem Luksemburgów. Był Zawisza jednym z tych łączników Polski z Europą, a było ich wtedy niemało, zwłaszcza gdy późniejszy spryt dyplomatyczny Zbigniewa Oleśnickiego przysuwał sprawy polskie coraz bliżej Zachodu. Spójrzmy na sławne płótno Matejkowskie i przypatrzmy się wskrzeszeniu postaci genialnego wojownika, który z tytanicznym rozpędem trąca śmiertelnym strachem zdjęte zastępy Krzyżaków. Czy spotkamy dziś twarz, pełną tak wybitnej, niestrudzonej energii, która miała u Słowackiego ugiąć się i osłabić dopiero wobec widoku stratowanego krzyża komtura? O nim można istotnie pisać „powieść wielką, przez wieki idącą“, bo nieraz jeszcze miał zmartwychwstać podobny mu bohater, a ostatnim bodaj czy nie był Sobieski w gronie reprezentantów polskiej oligarchii i republiki. Wmyślił się Słowacki, już wówczas pławiący się w mistycznych źródłach, w tę przepiękną kreację ducha polskiego i nadał mu kształtów przez siebie pożądanym.

Czytamy w wydaniu Górskiego rodzaj prologu, należącego stanowczo do „Zawiszy Czarnego“, którego nie mamy w edycji dra Hahna (znalazł on pomieszczenie w dziale wierszy różnych). Podobny on w sposobie przeprowadzenia do epilogu, dopełniającego scen „Złotej czaszki“. Słowackiemu stanęła przed oczami powieść wielka o ludach niby wymalowanych na twarzy ogromnego miesiąca, które błagać chcą Boga i wiekuiste Słowo na niebiosach zjawione. Pomocy użyć pocie Zbawiciel; On sprawi, że dzieło dojdzie do zamierzonego kresu. Nie dla marnych okłasków pisze, przygotowany jest Słowacki, że dzieło jego przyjęte będzie milczeniem. Ale tworzyć musi, bo słyszy bijące w sobie serce świętą miłością Ojczyzny, a róże ogniste nasypane ze złotego nieba będą mu jedyną nagrodą za podjęty trud. Kaznodziei-pocie więcej nie potrzeba. Wywołać chce Słowacki z grobu wielkie, prześwięte postaci, zwrócone wiecznie ku przejasnemu słońcu jak słonecznik; wywoła z martwych kraj, płaczący teraz po utracie wolności — Litwę jeziorzystą. W tych

niewielu słowach poznajemy cały zamiar Słowackiego. W sposób przedziwny kojarzy się w streszczonym wierszu głęboki patryotyzm poety i gorące umiłowanie tradycji ojczystej ze spotykaną zawsze u niego nastrojowością, ale nie tą sztucznie podnieconą, jeno szczerze i serdecznie odczuta. Poeta przemawia tu do społeczeństwa, które posądza (niestety słusznie) o brak zrozumienia jego tęczyowych pomysłów, staje przed nim jako czarodziej, odkrywający nieznanne tajniki, jak wieszcz starogrecki na miarę Homera; doskonały epik i dramaturg w jednej osobie. Nieodrodnym więc staje się chorus, otwierający opowiadaniem pierwszą scenę dramatu*). Chwila strasznego pogromu Krzyżaków na polach Grunwaldu, sprawiedliwego odwetu za przewrotną i zgubną dla Polski i Litwy działalność Zakonu. Przepysznie odmalowany w kilku słowach zamęt bitwy i zwycięstwo „naszych”. „Wszyscy nasi“ — mówi chorus — „lecz jeden nam umiłowany“ — to Zawisza Czarny, który ściga po polach Krzyżonoszę-komtura, by mu wrazić w serce nieubłagany miecz. Leży komtur, a pod nogami konia Zawiszy rozpostarł się w pyłe płaszcz, krzyżami znaczony. Zdeptały krzyż kopyta, na krzyżu świecił się święty ślad Polaka. W prologu i chórze mamy zawiązek tragedji. Oto Zawisza, nie cofający się nigdy i przed nikim zadrzał przed zdeptanym znakiem krzyża. Gdy noc mgliła i krwią przesycona zaległa pole bitwy, dostał nasz bohater „serdecznego śmiechu“, jak zwie Słowacki obłęd Zawiszy. Odtąd wizja sponiewieranego krzyża będzie mu nieodstępna, gdziekolwiek oczy zwróci, przypomni mu czyn wielki i straszny. Jagiello rozumie znaczenie niezwykłego obłędu, bo przecież Kiejstut-poganin, gdy wjeżdżać miał w bramy Moskwy zdobytej dostał również serdecznego śmiechu na widok kopuł cerkiewnych. Stopa pogańska miała dotknąć świętokradczo kościelnej ziemi. Opowiada o tem król Oleśnickiemu, swemu zbawcy, którego mianuje Słowacki niewłaściwie biskupem, i poleca mu przyprowadzić Zawiszę. Samotnemu królowi szepcą dęby przepowiednię świetnej przyszłości rodu Jagiellońskiego i znów podkreśla Słowacki przeważną jego rolę w rozwoju chrześcijaństwa i łączy z dziwnem przypomnieniem wizji Kiejstutowej, która po-

---

*) Postępujemy ciągle śladami, wyznaczonymi w wydaniu dra Hahna (dzieła Jul. Słowackiego 1909. tom IX.)

wtórzyła się w odmiennych warunkach u Zawiszy. „I taki jest wieczny wielkich duchów na ziemi ciągły spazm serdeczny“. Przywiedli przed króla Zawiszę, oślepego od krwi blasku i wyczerpanego długim bojem. Jagiełło zna lek niezawodny na obłęd Zawiszy. Oto starosta Sanocki zabierze go do swego zameczku na Rusi i tam wróci Zawisza do zdrowia moralnego pod wpływem córki starosty, która z aniołami w drużbie, a głos jej wiele duchów leczy z chorób, albowiem nasze tu twarde niedole. Jagiełło odkrywa w tej scenie jeszcze jedną słabostkę Polaków: wiarę ufną w ludzi. Myśli król o daniu pomocy „bratu“ Zygmunтови, który równocześnie czeka na zwycięstwo Krzyżaków w rozstrzygającej bitwie. I znowu chorus wypowiada pean na cześć Jagiełły, jednego z owych olbrzymów duchowych Polski, wojujących narody sercem nie mieczem. Wejdzie on Duch w inne ciała, które będą utrzymywały duchy przeciwne w ciągłym spaniu, a nawet kiedyś sprzeciwią się zmartwychwstaniu narodu. Zwyczajem starogreckim nawiązuje chór dalszą akcję. Genialna to ekspozycja dramatu, jasna mimo bardzo skomplikowanego motywu głównego. Śmiech Zawiszy, to obłęd tych, którzy depcą prawa krzyża nawet we walce o dobrą sprawę, uleczyć ich może tylko czar ojczystej ziemi, uosobiony później w Laurze Sanockiej.

Dalsze motywy zasadnicze dla rozwoju przewodniej idei dramatu zjawiają się w dwóch następnych scenach (II i III), w których widzimy cesarza Zygmunta Luksemburskiego w rozmowie z kupcem genueńskim, Cygalim. Zacząć by wypadało właściwie od końcowego chóru sceny trzeciej, gdzie Słowacki wypowiada znamienne poglądy na stosunek Niemców do Polski. Sięgnąć trzeba aż w czasy Wandy, która w ciemnych falach Wisły zginęła, a powodem choroba głupstwa, stale nurtująca „cesarskie girlandy z duchów“. Rozprowadza myśl swoją Słowacki w waryancie VII (podług wydania dra Hahna). Śmierć Wandy była ofiarą za naród ukochany, a jedna tylko ofiara wzlata nad kurhany, bo ofiarowany duch jest lampą narodu. Przypomina się tu mimowoli idea przewodnia „Anhellego“, tak mistrzowsko przez Słowackiego przeprowadzona. Od czasów Rytygiera (porównaj „Legendę“ Wyspiańskiego) nie wiele się zmieniło: odwieczna nienawiść rasowa Niemców ku Polakom odzwierciedla się w stosunku „brata“ Zygmunta do Jagiełły, któ-

rego stara się on wciągnąć w sieć swej dyplomacji, zgubnej dla Polski, a przychyłnej Krzyżakom. Widocznie zasmuciło Zygmunta piękne opowiadanie kupca Cygalego o bitwie pod Grunwaldem, którego dopełnia relacja gońca, że wielki dzień wybił dla Polski, dzień strasznej zemsty za krzyżackie zapędy do owładnięcia naszymi dziedzinami.

Próbie zbliżenia się Niemców do Polski zobaczymy później w wyprawie Manfreda w celu pozyskania dla siebie względów Laury Sanockiej.

Laureę poznajemy dokładnie w scenie IV, w rozmowie jej ze swą służebną, Lirenką. Sanocki zapowiedział przybycie Zawiszy do zamku i widać, że uznaje jego wielkie posłannictwo wobec narodu gdy każe córce ogrodzić owo miejsce, gdzie stał fundament wielkiego człowieka. Samotna Laura wchodzi w myśl ojcowską i przyrzeka Lirence, że pokaże się Zawiszy oświecona złotym ogniem lam, przenikająca trwogą, jak ołtarze. Przyjął chce Zawiszę w tym zamku tak, jak podejmowano przed wiekami bohaterów, czczonych jak bóstwa. Cichy zakątek ruskiego zameczka powoduje Słowackiego do snucia tęczyowych marzeń na temat epickiej piękności grodów polskich, w których dziad z lirą zastępował Homera, a królowie jego sceny, szlachcice, sąsiadowali ze sobą jak król Argos z królem Myceny. I znów rozwija poeta cudną wizję przeszłości starogreckiej i wspomina błogie czasy, gdy Agamemnon pieszo mógł iść do Menelaja, by z nim pogawędzić o sprawach Grecyi, a wracał wieczorem do domu, przez nikogo nie widziany. Budzi to wspomnienie u poety myśl, czem właściwie jest królestwo; dziś teatr zarosły trawą świadczy o miejscach, gdzie rządili krwawi Atrydzi. Motyw zbliża się do początkowych strof „Grobu Agamemnona“ i niektórych momentów w „Agezylauszu“.

Wzmaga się nerwowe oczekiwanie Zawiszy przez Laureę, czego dowodem wariant XX, obejmujący rozmowę Gniewosza, sługi, z Laurą. Polecono mu pilnować bacznie panienki po odjeździe starosty. Ona natomiast błaga, by wpuścił jej tutaj jakiego gołąbka, coby z jej ząbków pił czystą wodę, a z włosów miał sznurek. Przybywa wreszcie Zawisza — sceny poświęcone pobytowi czarnego rycerza w zamku (V—VI) tworzą pewną całość, dlatego będziemy traktować je razem. Słowacki przywiązywał widocznie wielką wagę do tych scen, jeżeli opracowywał

niektóre z nich w kilkakrotnych wariantach. Na stepach zjawił się Zawisza właśnie w chwili, gdy Tatarzy palą pobliską wieś. Daje to sposobność Zawiszy popisania się swem męstwem i ujęcia w zamek Sanocki z czteru głowami tatarskimi, przytroczonemi u pasa. Zwraca to uwagę Laury, bo krew rozlała się po twarzy bohatera; znowu więc gra tu motyw krwi przeważną rolę w dramacie. Ukoić potrafi Laura rozkiełznane krwią namiętności Zawiszy, da mu w swym zamku cudne mieszkanie, w którym muszą wrócić jego myśli do zupełnego spokoju i ładu. Spokój cichego zameczku mać przybycie tajemniczego dziada-Filistyna ze sługami Zawiszy, Głupcem i Mandułą. Dziad był świadkiem boju Zawiszy z Tatarami i wystawia jego niezwykle czyny. I jemu wydaje się czarny rycerz jakimś nadludzkim zjawiskiem. Wśród ognia płonącej wioski pędził, a większy niż ognisko. Laura z zajęciem słucha słów Filistyna i podejrywa ogrom zapału i uczucia, brzmiały w jego powiedzeniach. Dziad tłumaczy się zręcznie, że duch w nim wstał i drżą stare kości. Poznać pragnie ona bliżej i dziwną służbę Zawiszy i podejmuje w tym celu rozmowę z Głupcem, który podobno nie głupi. Poszedł Słowacki w stworzeniu tej postaci za nieśmiertelnym wzorem Szekspira, który się lubował w kreśleniu mądrych błaznów. Takim jest i Głupiec, a dowodzi sprytu jego opowiadanie o wazieniu Zawiszy w Pradze i wykupie rycerza z rąk Zygmunta. Szczególną jakąś wagę przykładał Słowacki do tej sceny, zmienianej w szczegółach trzykrotnie. Zawiszy błogo w zamku — świadczą o tem słowa chóru, kończącego III. wariant, który opowiada, jak cudnie wygląda przy dziewicy rycerz. Z ust jego leje się miód miłości, a nad frontonem czoła panuje pokójBoży. W duszy jego jednak wre walka, z której zwierza się giermkowi swemu Mandule. Manduła to Turek, wiecznie na lutni brząkający, smutny odwiecznym smutkiem Wschodu; później zobaczymy, że to kobieta mauretańska — Zoraina — wierna towarzyszką doli i niedoli rycerza. Wpływ Manduły na Zawiszę jest ogromny, przyznaje on bowiem, że myśli jego od niego nabrały kolorów i smutku, pierwiej na to obojętne. A więc wiecznie w szale krwi spętana myśl Zawiszy odżywała pod wpływem tajemniczej kobiety, która ma nad jego duszą wielką, nieodpartą władzę. Cóż ma teraz czynić Zawisza: czy dla ponętnej sławy, w której tęczę się uwikłał, wyruszyć na pomoc cesarzowi i da-

lej walczyć z niewiernymi, czy też tu pozostać, gdzie jego krwawa myśl w łagodniejsze barwy się spowiła. Do ciekawych bardzo refleksji doprowadzić nas musi stosunek Zawiszy do Manduły. Przypomina się nam przemożny wpływ Wschodu na polską umysłowość, zwłaszcza w dziejach romantyzmu. Ulegał mu też Słowacki, którego dzieła młodzieńcze i niektóre z najdojrzałych („Ojciec Zadżumionych“ lub „Podróż na Wschód“) niezawodnie to stwierdzają. Podobnie zarysował się wpływ Manduły na podatną refleksji duszę Zawiszy. Charakterystyczną bardzo dla wspomnianego już poprzednio stosunku Niemców do Polski jest rozmowa Zawiszy z dziadem-Filistynem, który jest w istocie niemieckim księciem, Manfredem, przybywającym do zamku w celu pozyskania Laury. Nie ma on zbyt wysokiego pojęcia o polskich rycerzach i podejrywa Zawiszę, że baw w zamku dla uwiedzenia pięknej panny. Oburza się na to Zawisza w płomiennych słowach. Ma on za godło orła, ale serce jego szersze od serca gołębia; nie jego to rola, jak adonis pod cudzy dach włazić. Słowa powyższe znajdują swe szersze rozprawienie w szkicu prozą w waryancie IX. Utrzymywane w tajemnicy niektóre szczegóły akcji wyjaśniają się w trzech końcowych scenach (IX—XI), należących do grupy powyżej wspomnianej. Laura nie jest córką starosty Sanockiego, lecz córką tułacza-Trynitarza, który zjawia się w zamku i dowiaduje się od znanej mu Zorainy (Manduły), że Laura w niebezpieczeństwie, grożącym od strony Zawiszy. Wyjaśnia się również rola Dziada (Manfreda), o którym donosi Laurze Sanocki, że wybrał się potajemnie do Polski, by poznać tę ziemię i wybitną jej przedstawicielkę. Bo makaty Laury, dane Sanockiemu na wyprawę, zdumiały swą pięknnością wojska niemieckie, wśród których starosta walczy z rozkazu Jagiełły. Napawa to dumą Laurę i coraz bardziej poznajemy w dziewicy tej reprezentantkę całej Polski, pięknej i zwycięskiej. „Bom ja jest Polską minionych stuleci, a gdzie ja idę, wszystko za mną leci“. W waryancie IV. dodaje Słowacki w opracowaniu zaniechanem słowa Laury o sobie: „Bo mój jubiler jest troską i żalem, kaprysem, nudą, tęsknotą“. W tem resumeje się zdanie Słowackiego o Polsce, tak energicznie i prawie za jaskrawo wypowiedziane w „Grobie Agamemnona“. Teraz dopiero zrozumiemy, dlaczego Jagiełło odsyłał Zawiszę do zameczku na Rusi, dlaczego tam, na łonie

Polski nakazywał mu wypocząć i odżyć po trudach wojennych. Niezmiernie bogatą w szczegóły, dotyczące tej sprawy jest wielka scena między Zawiszą a Laurą. Laura tęskni wiecznie za bohaterami tej miary i siły duchowej, jaką przedstawia Zawisza. Chce go jednak wybadać, czy godzien on jest jej niezwykłych łask, i pragnie go użyć jako obrony przeciw grożącej zdradzie ze strony Manfreda. Następuje chwila, w której zetną się w odwiecznej walce dwie rasy i dwa przeciwieństwa. Zawisza poznaje ze smutkiem Manfreda, znanego mu już dawniej, i dziwi się bardzo, że rycerze tak skłonni do zdrady (scena niedokończona.) Ostatecznie postanowił Zawisza wyjechać na dalszą walkę, bo żądza sławy kieruje jego krokami. Nie śmie go wstrzymywać Laura-Polska: orłów więzić nie można w klatce, choćby zdolni byli tak jak Zawisza nosić ją na szorstkich swych skrzydłach.

Jasna, prosta mimo załamania i przeskoków myśl Słowackiego zaczyna się mącić w scenach następnych, które poznajemy przeważnie tylko we fragmentarycznych urywkach. Odejście Zawiszy ze zamku okazało się niełatwym zadaniem. Czar Laury więzi go ciągle wspomnieniami i przyciąga napowrót. Fantazja jednak jego nie wystarczy na stworzenie poematu, wielbiącego piękność Laury; zleci to Mandule, którego indywidualność jakby stworzona do natchnionej pieśni. Laura znów po odjeździe. Zawiszy uważa zamek za grobowiec, bo znikł jeden z największych duchów, chyba kaplicę trzeba stworzyć w miejscu, gdzie on przebywał. Nie w czas jawi się przed nią księżę Manfred z gorącymi słowy uwielbienia. Podjąć się on chce każdej służby u Laury, chociaż cierpiący — bez jęków, choć nieszczęśliwy — bez skargi. Pokonała go więc szlachetnością i czystością myśli, Laura: przejawia się w niej Polska zwycięska, depcząca swą świetnością zdradne knowania innych państw. Uległ Manfred, księżę niemiecki, i leży u jej stóp pokorny. Wyznacza mu Laura cel; ma odprowadzić dwóch Trynitarzy (motyw niejasny) tam, gdzie zechcą, sam natomiast do zamku nigdy nie wróci. Poddaje się Manfred woli Laury, wypełni to, co mu polecono. (Scena XIII). W czasie opowiedzianym odbyła się tajemnicza scena grzebania tatarskich głów przez Głupca na stepie. Nie chce ich dłużej nosić Zawisza, bo srogość okrutna znikła w nim pod wpływem Laury. Wraca nasz bohater do innych wspomnień

swej młodości. Twardy żywot nie przyniósł mu szczęścia; może dlatego, że zapomniał na chwilę o swej matce, która gdzieś daleko, w chłopskiej chacie życia dokonała. A jednak on o niej śni, gdy wzdycha we śnie. Nie chce dziś myśleć o tem. „Hej Głupcze, ognia mi tu w lesie zapal i daj mi flaszę z likworem z Elbląga, Pijmy — jak mówił niegdyś Sardanapal, miłujmy... reszta nie warta szeląga“. Przyłączają się tu szydercze słowa Głupca, który radzi Zawiszy zaniechać troski o matce, bo jest przecież Matka Częstochowska i w Poczajowie, a obie mają pieniądze, vota, brylanty i nowie miesięczne pod nogami z czystego złota. Dysonans jaskrawy w stosunku do słów Zawiszy, przejętych gorącą miłością dla matki, która wywołała jego genialną psychę. (Scena XV). Manduła wykonał wolę Zawiszy, posłuszny jak zawsze, i oddaje Laurze pożegnanie rycerza krwią pisane. Między innymi znajdujemy w odmianach tekstu charakterystyczne słowa Laury, któremi wita powracającego Mandułę: „Błąkając się po świecie drogi znaleźć nie możecie i ciągle około wież tych błędni, jak duchy czyścowe, jak smętne czyścowe dusze (krążycie)“. I na przyszlą swą rywalkę Zorainę, rzuciła czar Laura, bo i ona wraca nieodpartą koniecznością zmuszona do zamku, który symbolizuje wszystkie w Polsce ukryte piękności. Stają naprzeciw siebie dwie kobiety: jedna (Zoraina), która od lat tyłu umotała Zawiszę w potęgę swego wpływu, i druga (Laura), która pójdzie odtąd za rycerzem wszędzie, na pole walk, i towarzyszyć mu będzie swą świetlaną postacią. Poznaje wreszcie Laura w Mandule kobietę w chwili, gdy jej ona w zapamiętaniu stronnem grozi sztyletem i przyrzeka kochać Zawiszę do śmierci. Poza bramami zamku spotkają się również dwaj rywale: Zawisza i Manfred, pogodzeni wspólnością celu, która ich jednakowo uwięziła.

Zbliżyliśmy się do końca fragmentów, coraz więcej nerwowych, i niedokończonych. Przenosi nas Słowacki na pole walki, gdzie pod chorągwiami Zygmunta znaleźć ma Zawisza śmierć. Oblęgają go już oddawna złe przecucia, za trzy dni ma kres nastąpić jego życiowej wędrówki. Szkicowo zaznaczone widzimy sceny poznania w Trynitarzu brata przez Starostę i prośbę Trynitarzy, wysłanych przez Laurę, by im Zawisza pomógł w odebraniu jeńców z rąk tureckich. Laura jawi się także w obozie; nie może jej braknąć na polach wielkich, dziejowych starć,

w których bierze udział Polska. Nie chce Zawisza odebrać z rąk Sanockiego Laury, bo nie potrafiłby oprawić tego łona pełnego czystości czaru w swe ramiona. Laura, pozbawiona silnej, męskiej podpory, ginie prawdopodobnie (co wynika ze sceny XXIII), a wtedy i skon Zawiszy Czarnego nadejść musi. Pada w walce wielki bohater w objęcia grobu — mimo wszystko niechętnie żegnający żywot pełen chwały i bólu.

Po rozpatrzeniu głównych, zasadniczych dla wątku akcji i przewodniej idei szczegółów przyjrzyjmy się chwilę całości zachowanych fragmentów. „Zawisza Czarny“ należy bezsprzecznie do ostatnich dzieł dramatycznych Słowackiego. Świadczy o tem dowodnie myśl, z której rozsnął poeta cudną wizję przeszłości i forma, zbliżona do pierwowzoru Calderona. Tematu „Zawiszy Czarnego“ nie mógł inaczej traktować Słowacki, bo nie moc fizyczna i bohaterskie męstwo rycerza imponowały mu, daleko więcej uwagi poświęcił poeta momentom refleksyjnym, które budziły się w umyśle Zawiszy pod wpływem przeżywanych chwil na polu walki. Nie chciał Słowacki uczynić go tylko krwi łaknącym bohaterem, przywdział umyślnie jego piękną duszę w bogatą i barwną szatę poezji, nadał mu blasku indywidualnego. Spotykamy w postaci Zawiszy znów rysy zbliżone do samego poety; wynikało to zawsze z ukochania przez Słowackiego twórców swego ducha. Zawisza ma w sobie rysy, których nie dostrzegamy już w ostatnich dziełach poety, bo cechy byrcynistyczne. Bohater nasz niezadowolony jest ze swych czynów, nie potrafią mu one wypełnić życia — pragnąłby wydobyć ze swego ja coś więcej ponad upojenie się sławą, zdobytą w walce. Owinąć by się chciał dokoła pnia jakiego jak bluszczu gałąź i razem z nim żyć i umierać. Motyw zdeptania krzyża, jak już wspomniałem poprzednio, jest punktem wyjścia dla dramatu. Bo Zawisza, który niewiele w swem życiu myślał zapewne o sprawach krzyża, przejęty wyłącznie świeckimi nastrojami, zrozumiał nareszcie, że krzyża deptać nie wolno, nawet w zamęcie bitwy; z drugiej strony zaznacza Słowacki wyraźnie, że nie zawsze i nie wszędzie jest krzyż godłem zbawienia i nawrócenia. Wsłlżga się on częstokroć jako pozór sprawy dobrej np. u Krzyżaków, którzy uważali znak krzyża za środek, wiodący do celu brutalnej przemocy i grabieży. Dlatego to na takim krzyżu wydał się ślad Polaka świętym — wiara w naszym na-

rodzie nigdy nie była pokrywką czynów nieetycznych. Stosunek Zawiszy do religii znajduje także oddźwięki w życiu Słowackiego, gdy po latach zupełnego zobojętnienia na sprawy duszy przypłynęła do poety fala silna mistycyzmu i opanowała umysł jego już do śmierci. Ma Zawisza w sobie jeszcze jeden rys tego, który go przystrajał w poetyckie szaty. Oto bezmierną tęsknotę w pożądaniu istoty oddanej mu bez zastrzeżeń. W chwilach rozpaczy życiowej zwraca on myśl swoją do kolebki — staje mu przed oczyma matka, którą nad wszystko ukochał, a którą zmuszony był porzucić. Nie wiemy, czy Słowacki chciał rozwijać dalej tę stronę duszy bohatera, bo odpowiadałoby to bardzo jego własnym tęsknotom — za matką. W dziejach całej literatury nie spotykamy równie silnego wpływu matczynego, jak na twórczość całą Juliusza. Wreszcie sposób apoteozowania Laury, noszącej znamiona Polski w sobie, daje jeszcze jedno świadectwo gorącej miłości ojczyzny. Kto potrafił tak potężną moc blasku wydobyć z opisów przyrody polskiej, nie mógł jej nie kochać. Genezą bowiem i finalną chwilą jego ewolucji twórczej było ukochanie ojczyzny. Czyż nie żał więc, że myśl poety nie została dopowiedzianą właśnie tu, gdzie pomieściły się najcudniejsze wzloty fantazyi i natchnienia? Ze smutkiem zamykamy książkę, która daje taką pełnię używania artystycznego i potwierdza przepowiednię zwycięstwa wielkiego Ducha za grobem.

WIADOMOŚCI SZKOLNE.

I. Grono nauczycielskie.

A) Zmiany w gronie nauczycielskiem w ciągu roku szkolnego 1908/9.

1. **Franciszek Henryk Nowicki**, c. k. rzeczywisty nauczyciel w c. k. wyższej szkole realnej w Stanisławowie, przeniesiony w tym samym charakterze służbowym do tutejszego zakładu na mocy reskr. c. k. Rady Szkolnej kraj. z dnia 15. lipca 1908. l. 19.967.

2. **Karol Rutkowski**, asystent do rysunków odr. pełnił obowiązki od dnia 8. października 1908. na mocy rozporządzenia c. k. Rady szkolnej kraj. z dnia 20. października 1908. l. 52.157.

3. **Dr. Witold Schreiber**, c. k. profesor wyższej szkoły realnej w Tarnopolu przydzielony na przeciąg I. półroczu na mocy reskr. c. k. Rady szkolnej kraj. z dnia 28. października 1908. l. 52.787 w tym samym charakterze do służby w tutejszym zakładzie, rozpoczął urzędowanie dnia 3. listopada 1908. Następnie przydzielony do tutejszego zakładu aż do dalszego zarządzenia na mocy rozp. c. k. R. S. Kr. z dnia 4. lutego 1909. l. 3.567.

4. **Bolesław Orłowski**, zamianowany zastępcą nauczyciela reskr. c. k. Rady szkolnej kraj. z dnia 12. stycznia 1909. l. 605.

Ubyli :

1. **Józef Dobrosz Dąbrowski**, zastępcą nauczyciela, przestał pełnić obowiązki z dniem 19. grudnia 1908. Uczył w I. półroczu jęz. francuskiego w kl. III. b, IV. b, V. b, VI. b. VII. b; języka polskiego w kl. IV. b. — razem 19 godz. tygodn.

2. **Kazimierz Kostynowicz**, asystent do rysunków odręcznych ustąpił dnia 8. października 1908.

3. **Józef Nussbaum**, aplikant, ustąpił 15. października 1908.

4. **Antoni Wołk-Łaniewski**, egz. zastępca nauczyciela, przeniesiony w tym samym charakterze do c. k. II. wyższej szkoły realnej we Lwowie na mocy reskr. c. k. Rady szkolnej kraj. z dnia 27. lipca 1908. l. 33.191.

Urlop i zmniejszenie liczby godzin tygodniowych otrzymali :

1. **Włodzimierz Szuchiewicz**, c. k. profesor w VII. randze otrzymał od października do końca I. półroczu urlop celem poratowania zdrowia na mocy rozp: c. k. Rady szkolnej kraj. z dnia 28. sierpnia 1908. l. 52.787, i na przeciąg II. półroczu mocą rozp. c. k. Rady szkolnej kraj. z dnia 4. lutego 1909. l. 3.567.

2. **Dr. Józef Markowski**, egz. zast. nauczyciela, docent Uniwersytetu, otrzymał zmniejszenie liczby godzin tygodniowych mocą rozp. c. k. Min. Wyzn. i Ośw. z dnia 13. lutego 1908. l. 63.

B) Stan grona nauczycielskiego przy końcu roku szkolnego 1908/9.

a) Nauczyciele przedmiotów obowiązkowych :

1. **Michał Rembacz**, c. k. radca Rządu, kawaler orderu Franciszka Józefa, dyrektor w VI. randze.

2. **Majer Balaban**, Dr. filozofii, egz. zast. nauczyciela, uczył religii mojżeszowej w kl. I—VII. — razem 14. godz. tyg.

3. **Ks. Michał Baściak**, zast. naucz., uczył religii obrz. rzym.-kat. w kl. II. b, III. b, IV. b, V. b, VI. b — razem 10 godz. tygodniowo.

4. **Franciszek Berger**, c. k. profesor, uczył matematyki w kl. VI. a ; geometrii wykresłnej w kl. VI. a, VI. b ; VII. a i VII. b, (w dwóch grupach) — razem 18 godz. tyg.

5. **Emil Bernhardt**, c. k. profesor w VIII. randze zawiadowca gabinetu rysunków odręcznych, uczył rysunków odr. w kl. II. a, III. a, IV. a, V. a, VI. a, i VII. a, (w dwóch grupach) — razem 20 godz. tyg.

6. **Józef Biedrawa**, zastępca naucz., gospodarz kl. III. b, uczył języka niemieckiego w kl. I. a, III. b, IV. a ; kaligrafii w kl. I. a, I. b — razem 19 godzin tyg.

7. **Jakób Byleżyński**, zast. nauczyciela, gospodarz kl. VII. b, uczył języka polskiego w kl. II. b, VI. b, VII. b ; geografii w kl. IV. a ; historii powsz. w kl. II. b, VII. a — razem 19 godz. tyg.

8. **Mieczysław Daszyński**, zast. naucz., gospodarz kl. I. a, uczył matematyki w kl. I. a, II. a, II. b ; geometrii wykresłnej

w kl. I. II. a, II. b, III. a, III. b, IV. a, IV. b — razem 21 godz. tyg.

9. **Bronisław Duchowicz**, c. k. profesor, zawiadowca gabinetu chemicznego, uczył matematyki w kl. I. b, chemii w kl. IV. a, IV. b, V. a, V. b, VI. a, VI. b — razem 17 godz. tyg. (Ćwiczenia praktyczne w laboratorium chem. w kl. V. i VI. po 2 godz. tygodniowo).

10. **Zdzisław Fialka**, c. k. profesor w VII. randze, zawiadowca gabinetu fizyki, uczył matematyki w kl. V. a; fizyki w kl. VI. a, VI. b. VII. a, VII. b — razem 18 godz. tyg.

11. **Józef Grünberg**, c. k. profesor w VIII. randze, gospodarz kl. II. a, zawiadowca gabinetu geograficznego, uczył geografii w kl. II. a, II. b, IV. b; historii powszechnej w kl. II. a, IV. a, IV. b, V. b — razem 17 godz. tyg.

12. **Władysław Gubrynowicz**, c. k. profesor, zawiadowca biblioteki uczniów z działu jęz. niem., gospodarz kl. VI. b, uczył języka niemieckiego w kl. III. a, V. a, VI. b, VII. a — razem 17 godz. tyg.

13. **Karol Hörnung**, Dr. med., c. k. rzecz. naucz., uczył gimnastyki w kl. I - VII.

14. **Kazimierz Kozirowski**, zast. nauczyciela, gospodarz kl. I. b, uczył języka niemieckiego w kl. I. b, II. a, IV. b — razem 16 godz. tyg.

15. **Wincenty Kubik**, c. k. profesor w VIII. randze, gospodarz kl. VII. a, uczył języka polskiego w kl. I. a, I. b, VI. a. VII. a; historii powszechnej w kl. I. b, razem 15 godz. tyg.

16. Ks. **Teodozy Leżohubski**, c. k. rzecz. naucz. w II. szkole realnej we Lwowie, uczył religii obrz. gr. kat. w kl. I. b, II. b, III. b, IV. b, V. b, VI. b, i VII. b — razem 10 godz. tyg.

17. **Zygmunt Łuszczyński**, c. k. profesor w VIII. randze, zawiadowca gabinetu rysunków odręcznych, uczył rysunków odręcznych w kl. II. b, III. b, IV. b, V. b, VI. b i VII. b (w dwóch grupach) — razem 20 godz. tyg.

18. **Józef Markowski**, Dr. med., egz. zastępca nauczyciela docent Uniwersytetu, uczył matematyki w kl. V. b, VI. b; historii naturalnej w kl. I. a, II. a — razem 12 godz. tyg.

19. **Julian Mazurek**, c. k. profesor, zawiadowca biblioteki nauczycielskiej, gospodarz kl. V. a, uczył geografii w kl. I. b; historii powszechnej w kl. V. a, VI. a, VI. b, VII. b, — razem 16 godz. tyg.

20. **Franciszek Nowicki**, c. k. profesor, gospodarz kl. V. b, uczył języka polskiego w kl. II. a, IV. a, V. a, V. b — razem 15 godz. tyg.

21. **Bolesław Orłowski**, zastępca nauczyciela, uczył od 12. stycznia 1909. języka francuskiego w kl. III. a, III. b, IV. b, V. b — razem 14 godz. tyg.

22. **Jan Schaden**, c. k. profesor, zawiadowca gabinetu geometrii wykreślnej gospodarz kl. IV. b, uczył matematyki w kl. IV. b, VII. a, VII. b; geometrii wykreślnej w kl. V. a, V. b — razem 17 godz. tyg.

23. **Ludwik Schneider**, Dr. filozofii, c. k. profesor, gospodarz kl. II, b, uczył języka niemieckiego w kl. II. b, V. b, VI. a, VII. b — razem 18 godz. tyg.

24. **Witold Schreiber**, Dr. filozofii, c. k. profesor, zawiadowca gabinetu historii naturalnej, uczył od października 1908. historii naturalnej w kl. I. b, II. b, V. a, V. b, VI. a, VI. b, VII. a, VII. b — razem 16 godz. tyg.

25. **Włodzimierz Szuchiewicz**, kawaler orderu Franciszka Józefa, c. k. profesor w VII. randze, uczył z początkiem I. półroczu historii naturalnej w kl. I. b, II. b, V. a, V. b, VI. a, VI. b, VII. a, VII. b, — razem 16 godzin tygodniowo. Od października 1908. do końca roku szk. był na urlopie.

26. Ks. **Stefan Szydelski**, Dr. św. Teologii, c. k. rzeczywisty nauczyciel, uczył religii obrz. rzym. kat. w kl. I. a, I. b, II. a, III. a, IV. a, V. a, VI. a, VII. a, VII. b — razem 18 godz. tyg.

27. **Wilhelm Tyszkowski**, egz. zastępca nauczyciela i asystent, uczył samodzielnie rysunków odręcznych w kl. I. a, I. b — razem 8 godz. tyg.

28. **Zdzisław Thullie**, Dr. filozofii, c. k. profesor, gospodarz kl. IV. a, uczył matematyki w kl. III. a, III. b, IV. a; fizyki w kl. III. a, III. b, IV. a, IV. b — razem 19 godz. tyg.

29. **Tadeusz Urbański**, zast. nauczyciela, zawiadowca czytelnicy uczniów, gospodarz kl. III. a, uczył języka polskiego w kl. III. a, i III. b, a w kl. IV. b, od 12. stycznia 1909.; geografii w kl. I. a, III. a, III. b; historii powszechnej w kl. I. a, III. a, III. b — razem 22 godz. tyg.

30. **Stanisław Węcowski**, Dr. filozofii, c. k. profesor, gospodarz kl. VI. a, uczył do 12. stycznia 1909. języka francuskiego w kl. III. a, IV. a, V. a, VI. a, VII. a — razem 16 godz. tyg.; a następnie w kl. IV. a, V. a, VI. a, VI. b, VII. a, VII. b, — razem 18 godz. tyg.

b) Nauczyciele przedmiotów nadobowiązkowych :

1. **Bronisław Duchowicz**, (jak wyżej), uczył stenografii 4 godz. tyg.

2. **Bronisław Duchowicz**, (jak wyżej), prowadził ćwiczenia praktyczne w chemicznym laboratorium w kl. V. a, V. b, VI. a, VI. b — razem 4 godz. tyg.

3. **Michał Paczowski**, Dr. filozofii, profesor c. k. I. gimnazjum we Lwowie, uczył w I. półroczu języka ruskiego w 2 oddziałach — razem 4 godz. tyg.

4. **Stanisław Węcowski**, (jak wyżej), uczył języka angielskiego 4 godz. tyg.

5. **Antoni Wójejkiewicz**, dyrygent chóru w kościele OO. Dominikanów, uczył śpiewu w 2 oddziałach — 4 godz. tyg.

c) Asystenci :

1. **Karol Rutkowski**, do rysunków odręcznych, pełnił obowiązki od dnia 8. października 1908. na mocy rozp. c. k. Rady szkolnej kraj. z dnia 20. października 1908. l. 52.157 — razem 20 godz. tyg.

2. **Zygmunt Piechorski**, do rysunków geometrycznych, 20 godz. tyg.

3. **Wilhelm Tyszkowski**, do rysunków odręcznych, 20 godz. tyg.; nadto w kl. I. a, I. b, uczył samoistnie rysunków odręcznych 8 godz. tyg.

d) Hospitanci :

1. **Bolesław Jakubowski**, przydzielony prof. Wincentemu Kubikowi do hospitowania nauki jęz. polskiego rozp. c. k. Rady szkolnej kraj. z dnia 8. kwietnia 1909.

2. **Tadeusz Tenczarowski**, przydzielony prof. Janowi Schadenowi do hospitowania nauki matematyki rozp. c. k. Rady szkolnej kraj. z dnia 8. kwietnia 1909.

II. Wykaz podręczników do nauki wszystkich przedmiotów na rok szkolny 1909/10.

Religia. a) obrz. łac.: W kl. 1.: Ks. Ślósarz, Katechizm religii katol. Wyd. 1 i 2. — W kl. II.: Ks. Ślósarz, Katechizm religii katol. Wyd. 1—3. — W kl. III.: Ks. Jougan, Liturgika. Wyd. 1—3. 1 półr. Ks. Szydelski, Dzieje biblijne Starego Zakonu. II. półr. W kl. IV. Ks. Jougan, Liturgika. Wyd. 1—3. — W kl. V.: X. Jez. Nauka wiary katolickiej. Wyd. 2. — W kl. VI.: Ks. Szczeklik, Etyka katolicka. Wyd. 3 i 4. W kl. VII.: Ks. Jougan, Historya kościoła katolickiego. Wyd. 3. b) obrz. gr. kat.: W kl. I. Середний катихизм християньско-католицкої релігії одобрений австр. Епископатом. — W kl. II.: Середний катихизм християньско-католицкої релігії одобрений австр. Епископатом. — W kl. III.: А. Тороньский, Літургіка. Вид. 3. I. pół-

rosze. A. Toronьskий, Історія біблійна старого завіта. Вид. 3. II. рѳіросзе. — W kl. IV.: A. Toronьskий, Лїтургіка. Вид. 3, — W kl. V.: A. Toronьskий, Христ. катол. догматика фундаментальна і апологеґіка для клас висших. Вид. 2. A. Toronьskий. Догматика частна для висших клас. Вид. 2. — W kl. VI.: Дорожинський, Етика. — W kl. VII.: Валлер-Стефанович, Історія христ. католицької церкви.

Язык польски. W kl. I.; Konarski, Zwięzła gramatyka języka polskiego. Próchnicki i Wójcik. Wypisy polskie dla I. klasy. Wyd. 5. — W kl. II.: Małeckі, Gramatyka języka polskiego szkolna. Wyd. 9 i 10. Próchnicki. Wypisy polskie dla II. klasy. Wyd. 3. — W kl. III.: Małeckі, Gramatyka języka polskiego szkolna. Wyd. 9 i 10. Czubek Zawiliński. Wypisy polskie dla III. klasy. Wyd. 2. — W kl. IV.: Małeckі, Gramatyka języka polskiego szkolna. Wyd. 9 i 10. Próchnicki, Wzory poezyi i prozy. Wyd. 2 i 3. — W kl. V.: Tarnowski i Bobin. Wypisy polskie dla szkół realnych i seminaryów nauczycielskich. Tom. I. Wyd. 1—3. Wybór z dzieł pisarzy greckich i łacińskich w przekładach. Część I. Zathej, Antologia rzymska. — W kl. VI.: Tarnowski i Bobin, Wypisy polskie dla szkół realnych i seminaryów nauczycielskich. Tom I. Wyd. 3. Tarnowski i Bobin. Wypisy polskie dla szkół realnych i seminaryów nauczycielskich. Tom II. Wyd. 1—2. Zathej, Antologia grecka. Zathej, Antologia rzymska. — W kl. VII.: Tarnowski i Bobin, Wypisy polskie. Część II. Wyd. 1—2. Zathej, Antologia grecka. Zathej, Antologia rzymska.

Lektura polska. W kl. V.: Zimorowicz: Sielanki. Pasek: Pamiętniki. Krasiński: Wojna chocimska, Myszeis. Trembecki: Zofiówka. Zabłocki: Zabobonnik.

W kl. VI: Niemcewicz: Powrót Posła. Feliński: Barbara Radziwiłłówna. Morawski: Dworzec mego dziadka. Woronicz: Sybilla. Mickiewicz: Dziady, Wallenrod, Sonety Krymskie. Słowacki: Balladyna, Lilla Weneda, Beniowski. Krasiński: Nieboska Komedia, Irydyon, Psalmy. Malczewski: Marya. Zaleski: Księżna Hanka, Przenajświętsza rodzina.

W kl. VII.: J. Słowacki. Balladyna, Lilla Weneda, Anelli. Z. Krasiński: Irydyon, Przedświt. J. Korzeniowski: Mnich. Sofokles: Antygona. Edyp król.

Язык рускі. W kl. IV.: Kokorudz-Konarski, Gramatyka ruska dla Polaków. Читанка руска для шкіл виділових. Вид. II. Богдан Лепкий, Читанка руска. — W kl. V.: a) w I. рѳіросзе, Podręczniki, jak w klasie IV. b) w II. рѳіросзе, Gramatyka, jak w kl. IV. Барвіньский, Вибір з народної літератури українсько-рускої для семінарий учительських.

Язык німецьки. W kl. I.: German i Petelenz, Ćwiczenia niemieckie dla I. klasy. Wyd. 5 i 6. — W kl. II.: German i Petelenz, Ćwi-

czenia niemieckie dla II. klasy. Wyd. 5. — W kl. III.: German i Petelenz, Ćwiczenia niemieckie dla kl. III. Wyd. 4. Jahner, Deutsche Grammatik. Wyd. 2. — W kl. IV.: German i Petelenz, Ćwiczenia niemieckie dla kl. IV. Wyd. 3 i 4. Jahner, Deutsche Grammatik. Wyd. 2. — W kl. V.: Julius Ippoldt und Adolf Stylo, Deutsches Lesebuch für die oberen Klassen der galizischen Mittelschulen I. Teil. V. Klasse. Wydanie 2. w druku. W kl. VI.: Ippoldt und Stylo, Deutsches Lesebuch für die oberen Klassen der galiz. Mittelschulen. III. Teil. VII. Klasse. — W kl. VII.: Ippoldt u. Stylo, Deutsches Lesebuch für die oberen Klassen der galiz. Mittelschulen. III. Teil. VII. Klasse. Ippoldt u. Stylo, Deutsches Lesebuch für die oberen Klassen der galiz. Mittelschulen. IV. Teil. VIII. Klasse (w druku).

Lektura niemiecka. W kl. VI.: I. półroczce: Goethe, Hermann u. Dorothea, ed. Graeser. Goethe, Reinecke Fuchs, ed. Graeser. II. półroczce: Schiller. Maria Stuart, ed. Graeser. Lessing, Minna v. Barnhelm, wyd. Tow. nauczycieli szkół wyższych. — W kl. VII.: I. półroczce: Schiller, Jungfrau v. Orleans. Schiller, Wallenstein I. u. II. II. półroczce: Schiller, Wallenstein III. Schiller, Wilhelm Tell, (ed. Graeser).

Język francuski. W kl. III.: Dr. St. Węcowski, Książka do nauki języka francuskiego dla kl. III. szkoły realnej. — W kl. IV.: Amborski, Książka do nauki języka francuskiego. Część II. — W kl. V.: Amborski, Książka do nauki języka francuskiego. Część III. — W kl. VI.: Amborski, Wypisy francuskie. Część I. W kl. VII.: Amborski, Wypisy francuskie. Część II.

Geografia. W kl. I.: Mazurek Julian, Krótki rys geografii do użytku I. kl. szkół średnich. — W kl. II.: Baranowski i Dziedzicki: Geografia powszechna, opr. Dr. Eug. Romer. Wyd. 11. — W kl. III.: Baranowski i Dziedzicki, Geografia powszechna, oprac. Dr. Eug. Romer. Wyd. 11. — W kl. IV.: Benoni-Majerski. Geografia austr.-węgierskiej monarchii. Wyd. 5. zmienione i przerobione przez Bolesława Baranowskiego.

Historia powszechna. W kl. I.: Pieniążek. Opowiadania z dziejów kraju rodzinnego. — W kl. II.: Zaleski, Opowiadania z dziejów austriackich i powszechnych. Wyd. 2. — W kl. III.: Zipper, Opowiadania z mitologii Greków i Rzymian. — W kl. IV.: Zakrzewski. Historia powszechna. Część I. Wyd. 1—3. — W kl. V.: Zakrzewski, Historia powszechna. Część II. Wyd. 3 i 4. Lewicki, Zarys dziejów Polski i krajów ruskich z nią połączonych. Wyd. 1—3. — W kl. VI.: Zakrzewski, Historia powszechna. Część III. Wyd. 2. skrócone. Lewicki, Zarys dziejów Polski i krajów ruskich z nią połączonych. Wyd. 1—3. — W kl. VII.: Zakrzewski, Historia powszechna. Część III. Wyd. 2. skrócone. Lewicki, Zarys dziejów Polski i krajów ruskich z nią połączonych.

Wyd. 1—3. — Głębiński Finkel, *Historya i statystyka austriacko-węgierskiej monarchii*. Wyd. 1—2.

Matematyka. W kl. I.: Ignacy Kranz, *Arytmetyka i algebra na kl. I. i II.* — W kl. II.: Ignacy Kranz, *Arytmetyka i algebra. Cz. I. na klasę I. i II.* — W kl. III.; Ignacy Kranz, *Arytmetyka i algebra, podręcznik dla niższych klas szkół średnich. Cz. II. na klasę III. i IV.* — W kl. IV.: Dziwiński, *Podręcznik arytmetyki i algebry dla klas wyższych* Wyd. 3. — W kl. V.: Dziwiński, *Podręcznik arytmetyki i algebry dla klas wyższych*. Wyd. 3. Mocnik-Maryniak, *Geometria dla klas wyższych*. Wyd. 5 i 6. Kranz, *Logarytmy.* — W kl. VI.: Dziwiński, *Zasady algebry*. Wyd. 2. Kranz, *Logarytmy.* — Mocnik-Maryniak, *Geometria (jak w kl. V.)*. — W kl. VII.: Dziwiński, *Zasady algebry*. Wyd. 2. Kranz. *Zbiór zadań matematycznych dla klas wyższych*. Wyd. 1. i 2. Kranz, *Logarytmy*. Kranz, *Trygonometria kulista w zadaniach*. Wyd. 2. Mocnik-Maryniak, *Geometria (jak w kl. V.)*.

Historia naturalna. W kl. I.: Nussbaum-Wiśniowski, *Wiadomości zoologii dla niższych klas szkół średnich*. Wyd. 1. i 2. Rostafiński, *Botanika szkolna na klasy niższe*. Wyd. 6. — W kl. II. Rostafiński, *Botanika szkolna dla klas niższych*. Wyd. 1 5. Nussbaum-Wiśniowski, *Wiadomości z zoologii dla niższych klas szkół średnich*. Wyd. 6. — W kl. V.: Rostafiński, *Botanika szkolna dla klas wyższych*. Wyd. 2. — W kl. VI.: Dr. Józef Nussbaum, *Zoologia dla klas wyższych szkół średnich*. (w druku). W kl. VII.: Łomnicki *Mineralogia i geologia*. Wyd. 5.

Fizyka. W kl. III.: Soleski, *Nauka fizyki*. Wyd. 2—4. — W kl. IV.: Soleski, *Nauka fizyki*. Wyd. 2—4. — W kl. VI.: Kawecki i Tomaszewski, *Fizyka dla wyższych klas szkół średnich*. Wyd. 3 i 4. — W kl. VII.: Kawecki i Tomaszewski, *Fizyka dla wyższych klas szkół średnich*. Wyd. 3 i 4.

Chemia. W kl. IV.: Sucheni, *Zasady chemii w połączeniu z mineralogią.* — W kl. V.: Sucheni A. *Zasady chemii nieorganicznej*. W kl. VI.: Duchowicz-Bolland, *Chemia organiczna*.

Geometria wykreślna i rysunki geometryczne. W kl. II.: Mocnik-Maryniak, *Geometria pogładowa. Część I*. Wyd. 6—8. — W kl. III.: Mocnik-Maryniak, *Geometria pogładowa. Część II*. Wyd. 4—6. — W kl. IV.: Mocnik-Maryniak, *Geometria pogładowa. Cz. II*. Wyd. 4—6. — W kl. V.: Łazarski, *Zasady geometrii wykreślnej (z atlasem)*. Wyd. 2. — W kl. VI.: Łazarski, *Zasady geometrii wykreślnej (z atlasem)*. Wyd. 2.

III. Tematy do wypracowań piśmiennych z języka polskiego.

Klasa V. a.

1. Ostatnia przeczytana książka (dom.); 2. Powstanie języka literackiego w Polsce (szk.); 3. Który z bohaterów starożytności najwięcej mi się podoba? (dom.); 4. Znaczenie wody w życiu człowieka (dom.); 5. Rozwinąć myśl przewodnią Kochanowskiego i jego pieśni: «Chroni się poeta» (szk.); 6. Jakie państwa powstały w obrębie Cesarstwa zachodnio-rzymskiego po jego upadku? (szk.); 7. Wina i pokuta Kmiecia (dom.); 8. Tok myśli w kazaniu Skargi: O niekarności grzechów jawnych (szk.); 9. Znaczenie żelaza (dom.); 10. Rola historyczna wypraw krzyżowych (szk.); 11. Utwory patryotyczne u poetów V. okresu (szk.); 12. Wpływ położenia geograficznego na rozwój krajów (dom.); 13. Wojna Chocimska w poezji polskiej (szk.); 14. Sprawozdanie z lektury domowej (dom.).

Klasa V. b.

1. Najprzyjemniejsze wspomnienie wakacyjne (dom.); 2. Jaki wpływ wywarł upadek Konstantynopola na rozwój umysłowy Europy? (szk.); 3. Rozbiór Trenu X. Kochanowskiego (dom.); 4. Wartość wynalazku szkła (dom.); 5. Znaczenie chórów w «Odprawie posłów» Kochanowskiego (szk.); 6. Zasługi kulturalne Rzymian wobec świata starożytnego (szk.); 7. Tło historyczne w powieści Sienkiewicza: «Ogniem i mieczem» (dom.); 8. Stopniowanie bólu w Trenach Kochanowskiego (szk.); 9. Znaczenie morza Śródziemnego w historii (dom.); 10. Proroctwa polityczne u pisarzy XVI. wieku (szk.); 11. Wpływ kolei żelaznej na rozwój kultury (szk.); 12. Ideał obywatelski Reya, Górnickiego, Krasieckiego (dom.); 13. Swojskie pierwiastki w Sielankach Szymonowicza (szk.); 14. Sprawozdanie z lektury domowej (dom.).

Klasa VI. a.

1. Dlaczego mimo rozbioru Polski literatura nasza nie upadła, lecz utrzymała się na dawnej wysokości? (dom.); 2. Walery a Szarmancki w »Powrocie posła« Niemcewicza (szk.); 3. Dlaczego nowej poezji (romantycznej) nie przyjęto z powszechnym uznaniem? (dom.); 4. Stanowisko i znaczenie Brodzińskiego w literaturze polskiej (szk.); 5. Pierwiastki romantyczne w II. części «Dziadów» A. Mickiewicza (dom.); 6. Charakterystyka «Ballad» A. Mickiewicza (szk.); 7. Idea «Farysa» A. Mickiewicza (dom.); 8. Płomień rozgryzie malowane dzieje, skarby mieczowi rozkradną złodzieje, pieśń ujdzie cało« (dom.); 9. Zdać sprawę z sonetu A. Mickiewicza: «Stepy akermańskie» (szk.); 10. Lud w «Panu Tadeuszu» (dom.); 11. Zna-

czenie III. części «Dziadów» A. Mickiewicza (szk.); 12. Jakie rodzaje poezji znajdujemy w dziełach Mickiewicza? (dom.); 13. Postać Miecznika w «Maryi» Malczewskiego (szk.); 14. Charakterystyka dumek Zaleskiego. (Na podstawie dumy p. t. «Czajki» (dom.).

Klasa VI. b.

1. Krytyka nieuctwa w «Chudym literacie» (szk.); 2. Co stanowi właściwy przełom wieków średnich i nowych? (dom.); 3. «Pierwiosnek» zapowiedzią nowego kierunku; (szk.) 4. Apoteoza pieśni ludowej w «Pieśni Wajdeloty» (dom.); 5. Rozwinąć myśl zawartą w słowach Woronicza: „Troja na to upadła, aby Rzym zrodziła» (dom.); 6. O nowoczesnych materiałach do oświecenia (szk.); 7. Początki i rozwój konstytucji w Polsce (dom.); 8. Pierwiastek orientalny w »Sonetach krymskich» (szk.); 9. Dzisiejsze środki komunikacyjne i ich znaczenie (dom.); 10. Przewodnia idea «Farysa» (szk.); 11. Gustaw a Konrad w «Dziadach» (dom.); 12. «Ideowe znaczenie odsieczy wiedeńskiej (szk.); 13. Kierunek ukraiński w polskiej poezji (dom); 14. Cześniak a Rejent* w «Zemście» (szk.).

Klasa VII. a.

1. »Marya» Malczewskiego a »Jan Bielecki« Słowackiego. (Porównanie.) (dom.); 2. Charakterystyka jednej z osób występujących w »Balladynie« Słowackiego (szk.); 3. Cudowna harfa Derwida jako symbol (dom.); 4. Idea »Irydiona« Z. Krasieńskiego (szk.); 5. Idea cezaryzmu we Francji w XIX. w. (dom.); 6. Pol a Ujejski jako poeci (szk.); 7. Znaczenie czasopism w życiu i literaturze (szk.); 8. Do wyboru: a) Wpływ wypadków r. 1863. na literaturę polską, b) Powieść polska od wystąpienia H. Sienkiewicza, c) Praca ręki a maszynę (szk.).

Kl. VII. b.

1. Motywy ukraińskie w «Maryi» Malczewskiego (szk.); 2. Aniela a Klara w «Ślubach panieńskich» (dom.); 3. Stosunek tragedyi «Król Edyp» do trylogii Sofoklesa (dom.); 4. Kordyan na Mont-Blanc a Improwizacya Konrada (dom.); 5. Państwowe rewolucye w Europie (szk.); 6. Zapatrywania trzech wieszczów na sprawę odrodzenia Polski (szk.); 7. Związek sprawy polskiej z dziejami rewolucyi. 8. Znaczenie polskiej emigracyi (szk.);

Tematy do wypracowań piśmiennych z języka niemieckiego.

Klasa V. a.

1. Das Glöcklein des Glücks. (Inhaltsangabe des J. G. Seidel'schen Gedichtes) (szk.); 2. Übersetzung aus dem Polnischen (szk.); 3. Prometheus. Nach d. Schullektüre (dom.); 4. Nicola, der Wassermensch. (Auf Grund d. Schullektüre) (dom.); 5. Übersetzung aus dem Polnischen (szk.); 6. Welche Hindernisse hat Möros auf seiner Rückreise zu überwinden? (szk.); 7. »Kannitverstan« Nacherzählung (szk.); 8. Wie wurden die Mörder des Ibykus entdeckt? (szk.); 9. tłumaczenie z jęz. polskiego na jęz. niemiecki (szk.); 10. G. Stephensons Jugend (dom.); 11. Der Graf von Habsburg. (Inhaltsangabe der Schillerschen Ballade) (szk.); 12. Eine Übersetzung aus dem Polnischen (dom.); 13. Die sibirische Bahn (im Anschluss an d. Schullektüre) (szk.); 14. Ein Spaziergang auf dem Schlossberge (dom.); 15. Schiller in der Karlsschule. (Auf Grund der Schullektüre) (szk.).

Klasa V. b.

1. Das Geschlecht der Tantaliden. (Nach d. Schullektüre) (szk.); 2. Der Handschuh. (Inhaltsangabe des Schillerschen Gedichtes). (dom.); 3. Die Gewinnung des Bernsteins an der Ostseeküste. (Nach d. Lesebuche.) (szk.); 4. »Und die Treue, sie ist doch kein leerer Wahn.« (Die Grundidee in Schillers Bürgschaft) (dom.); 5. Eine Übersetzung aus dem Polnischen (szk.); 6. Inhaltsangabe von Goethes »Hochzeitslied« (dom.); 7. Der Taucher. Kurze Inhaltsangabe (szk.); 8. Eine Geschichte aus Roseggers Jugend. Auf Grund des Lesestückes: »Als ich zum erstenmal auf dem Dampfwagen sass« (szk.); 9. Die Beziehungen der deutschen Kaiser zu Polen in der ersten Periode seiner Geschichte (dom.); 10. Eine Übersetzung aus dem Polnischen (szk.); 11. Einiges über japanische Verhältnisse (Nach d. Schullektüre) (dom.); 12. Übersetzung aus dem Polnischen (szk.); 13. Inhaltsangabe von »Hochzeitslied« (dom.); 14. Die Oedipussage. (Nach der Schullektüre) (szk.); 15. Goethes Jugend. (Nach dem Lesebuche) (dom.).

Klasa VI. a.

1. Die Streiche des Reinecke Fuchs. (Nach d. Lesebuche.) (szk.); 2. Kleinstadtleben in Hermann und Dorothea (dom.); 3. Das Siegesfest, (Inhaltsangabe). (szk.); 4. Die plastische Darstellung in Schillers »Pompei u. Herkulanum« (dom.); 5. Eine Übersetzung aus dem Polnischen (szk.); 6. Ein Referat über eine deutsche Privatlektüre (dom.); 7. Oberon. Gedrängte Inhaltsangabe (szk.);

8. Doktor Faustus (Nach d. Lesebuche) (szk.); 9. Das Komische in Minna v. Barnhelm (dom.); 10. Eine Übersetzung aus dem Polnischen (szk.); 11. Raub u. Wiedergewinnung Gudrun's (dom.); 12. Goethes Entwicklungsgang bis zur Strassburger Zeit (Nach d. Schullektüre) (szk.); 12. Eine Übersetzung aus dem Polnischen (szk.); 13. Charakteristik des Prinzen. (Auf Grund der Lektüre von Lessings »Emilia Galotti« (szk.); 14. Altgermanisches Leben. (Nach der Schullektüre) (dom.).

Klasa VI. b.

1. Die Sigurdsage. (Kurzer Inhalt des Lesestückes.) (szk.); 2. Wie bewahre ich mich vor Krankheiten? (dom.); 3. Das Besitztum des Wirtes zum Goldenen Löwen. (szk.); 4. Die Türken vor Wien 1683. (dom.); 5. Übersetzung aus dem Polnischen (szk.); 6. Wie ist die deutsche Schriftsprache entstanden? (dom.); 7. Wie und was sollen wir lesen? (Im Anschluss a. d. Schullektüre) (szk.); 8. Daniel Chodowiecki (Auf Grund d. Schullektüre) (szk.); 9. Eine Übersetzung aus dem Polnischen (szk.); 10. Exposition in Lessings »Minna v. Barnhelm« (dom.); 11. Der astrologische Aberglaube in der Zeit der Renaissance (szk.); 12. Eine Übersetzung aus dem Polnischen (szk.); 13. Die Szene in d. Parke zu Fotheringhay und ihre Bedeutung für weitere Entwicklung der Handlung (M. Stuart) (dom.); 14. Übersetzung aus dem Polnischen (szk.); 15. Die Bedeutung des Ringes für den Aufbau der Handlung in »Minna v. Barnhelm« (dom.).

Klasa VII. a.

1. Ein Tag aus meinen Ferien (dom.); 2. Exposition in Schillers »Jungfrau von Orleans«. (szk.); 3. Die Elektrizität im Dienste des Menschen (dom.); 4. Der Brotgelehrte u. der philosophische Kopf (Nach Schillers Jenaer Auftrittsrede) (szk.); 5. Schuld und Sühne in Schillers »Jungfrau von Orleans« (szk.); 6. Vorgeschichte Wallensteins bis zur ersten Übernahme des Kommandos (szk.); 7. Eine Übersetzung aus dem Polnischen (szk.); 8. Die wichtigsten Errungenschaften des XIX. Jhd. auf dem Gebiete des technischen Wissens (szk.); 9. Wie weit ist die Schuld Wallensteins in äusseren Umständen, wieweit im Charakter des Helden begründet (szk.).

Klasa VII. a.

Johanna d'Arc vor ihrem heldenhaften Auftreten (Nach d. Lektüre.); (szk.); 2. Der Allerseelentag; 3. Lagerleben in Wallensteins Heere (szk.); 4. Romantische Motive in Schillers »Jungfrau von Orleans« (dom.); 5. Die Stimmung für und wider Wallenstein

unter den Generälen. Auf Grund der Lektüre von Schillers. «Piccolomini» (szk.); 6. Eine Übersetzung aus dem Polnischen (szk.); 7. Natur und Volk der Schweiz in Schillers «Wilhelm Tell» (szk.); 8. Eine Übersetzung aus dem Polnischen (szk.);

Tematy przy piśmiennym egzaminie dojrzałości w terminie jesiennym.

Z języka polskiego w dwóch oddziałach: *a)* Dlaczego dążymy do uprzemysłowienia Galicyi?; *b)* Jak objawiać się powinna prawdziwa miłość ojczyzny?; *c)* Wykazać wpływ najważniejszych wypadków historycznych na stan i charakter literatury polskiej XIX. w. Każdy abiturient wybrał sobie jeden z tych 3 tematów do opracowania.

Z języka niemieckiego: **Oddział A.:** Przetłumaczyć z opowiadań z Dziejów powszechnych dla niższych klas szkół gimnazjalnych i realnych, cz. I. — ustęp: «Tezeusz od słów: »Istniał w Atenach» do słów: «wynieśli go na tron ojcowski».

Oddział B.; Przetłumaczyć z Wypisów polskich dla klasy III ustęp p. t. „Sól II.“ od początku do słów; «jest nią nasycona».

Z języka francuskiego. **Oddział A.:** Przetłumaczyć z francuskiego na polski język z Wypisów Amborskiego — cz. II. Appendice, str. 78. »La navigation aérienne«, 30 wierszy.

Oddział B.: Przetłumaczyć z Wypisów Amborskiego — cz. II. Appendice. str. 16. «La cathedrale», 40 wierszy.

Z geometrii wykresnej w obu oddziałach: *a)* Dane są dwie proste l i m i punkt A , wyznaczyć prostą n , przechodzącą przez punkt A , a przecinającą proste l i m . *b)* Znaleźć punkt przecięcia prostej l z ostatecznym. *c)* Wykreślić cień własny i rzucony sześcianu.

W terminie zimowym.

Z języka polskiego do wyboru. *a)* Rok 1831. w poezji polskiej; *b)* Polska jako przedmurze chrześcijaństwa; *c)* Woda jako żywioł twórczy i niszczący.

Od wypracowania tematów z jęz. niemieckiego, francuskiego i geometrii wykresnej uwolniono abiturientów na podstawie wypracowań przedłożonych w terminie jesiennym.

W terminie letnim 1909.

Z języka polskiego: **Oddział A.:** do wyboru: *a)* Jakie ideały i cnoty godne naśladowania znajdują się w poezji Mickiewicza?; *b)* Wpływ reformacji na dzieje narodu polskiego i jego literaturę; *c)* Które gałęzie przemysłu mogą się u nas rozwinąć ze względu na naturalne bogactwa kraju.

Oddział B. do wyboru: *a*) Wpływ Odrodzenia na cywilizację i kulturę Polski; *b*) Jaką rolę wobec narodu i literatury spełnił Juliusz Słowacki?; *c*) Znaczenie dynastji Piastów w rozwoju dziejów Polski.

Z języka niemieckiego. **Oddział A.:** Przetłumaczyć na język niemiecki z Wypisów polskich dla kl. II. wyd 2. str. 168. ustęp p. t. «Siła woli» od słów: «O losie człowieka rozstrzyga» do słów: «stoi na czele największej na świecie fabryki przyrządów elektrycznych».

Oddział B.: Przetłumaczyć z polskiego na język niemiecki ustęp p. t. «Aleksander Humboldt» od słów: «Aleksander Humboldt, głośny badacz»... do słów: «i zapał do pracy wzmogły się w nim jeszcze».

Z języka francuskiego. **Oddział A.:** Przetłumaczyć na język polski z «Bibliothèque d'écoles Nr. 2. str. 11—12. «Le porte drapeau» do słów: *essayez donc me venir me le prendre!*

Oddział B.: Przetłumaczyć na język polski z Bibliothèque d'écoles Nr. 10. str. 17 18. ustęp: «Paris en 1870» do słów... «*inocupé d'une parenté*».

Z geometrii wykreślnej. **Oddział A.:** *a*) Wykreślić taką prostą leżącą na płaszczyźnie, która ma od punktu na tej płaszczyźnie leżącego daną odległość, do śladu zaś poziomnego tej płaszczyzny jest pod kątem α nachylona. 2) Wyznaczyć cienie sześcianu foremnego, stojącego na płaszczyźnie równoległej do płaszczyzny poziomej rzutów. *c*) Mając dany ślad poziomy płaszczyzny, wykreślić jej ślad pionowy tak, aby jej odległość od danego punktu równa była danemu odcinkowi.

Oddział B.: 1) Wyznaczyć na płaszczyźnie poziomej rzutów punkt, równo oddalony od trzech danych punktów w przestrzeni. 2) W punkcie danym na powierzchni stożka pochyłego, wykreślić prostą styczną do tej powierzchni, a nachyloną do płaszczyzny poziomej rzutów pod kątem α . 3) Równoległe do prostej l , wykreślić taką płaszczyznę styczną do kuli K , która tworzy z płaszczyzną poziomą rzutów kąt α .

IV. Środki naukowe.

1. **Biblioteka dla nauczycieli.** Biblioteka liczy obecnie 3919 dzieł zapisanych w inwentarzu oraz zbiór sprawozdań szkolnych. W ciągu roku 1908/9. zakupiono i zapisano pod nr. inwentarza: 3904. Schanz P., Apologia chrześcijaństwa, 3902. Sołtysik T., Reforma egzaminowania i klasyfikowania, 3903. Cieszkowski, Prolegomena do historyzofii, 3918. Kopia H., Spis nauczycieli szkół średnich w Galicyi, 3861. Stein i Zawiliński, Gramatyka jęz. pol-

skiego, 3863. Pilat R., *Historia literatury polskiej*, 3873. Mościcki H., *Wilno i Warszawa w «Dziadach Mickiewicza»*, 3874. Mickiewicz Wł., *Emigracja polska 1860—1890.*, 3875. Norwid C., *Wybór poezyj*, 3877. Orkan W., *Młoda Ukraina*, 3878. Arystofanes, *Przekład komedyi przez W. Butrymowicza*, 3879. Żeromski, *Duma o Hetmanie*, 3880. Reymont, *Burza*, 3882. Sienkiewicz, *Dwie łąki*, 3883. Ajschylos, *Dzieje Orestesa*, przekł. J. Kasprowicza, 3884. Pilat R. *Gramatyka jęz. polskiego*, 3885. Chrzanowski J., *Historia literatury niepodległej Polski*, 3886. Tretiak J., *Juliusz Słowacki*, 3890. Sofokles, *Edyp król*, 3891. Sofokles, *Antygona*, 3893. Słowacki J. *Dzieła*, wyd. Dra B. Gubrynowicza, 3909. Jougan A., *X. Prymas Woronicz*, 3910. Kramsztyk Z., *Bohaterowie Pana Tadeusza Sopli-cowie*, 3871. Hölzel, *Wandbildcr für den Auschanungs u. Sprach-unterricht*, 3872. Bechtel A., *Enseigment par les yeux...*, 3905. Paul H., *Grundriss der germanischen Philologie*, 3906. Gröber G., *Grundriss der romanischen Philologie*, 3859. Korzon T., *Kim i czym był Kościuszko*, 3860. Askenazy S., *Rosya i Polska od 1815—1830. roku*, 3898. Sokołowski A., *Dzieje powstania listopadowego 1830. — 31. roku*, 3899. Balzer O. *Historia ustroju Austrii*, 3765. Karejew M., *Podręcznik historii średniowiecznej*, 3900. Maciesza A. *Atlas statystyczny, Królestwa Polskiego*, 3901. *Europa i Polska w XIX. w.*, 3908. Heflich A. i Michalski S. *Dzieje myśli — Historia rozwoju nauk*, 3913. Szelaǳowski A. *Najstarsze drogi z Polski na Wschód*, 3917. Kirchhoff A., *Człowiek i ziemia*, 3862. Abraham H., *Recueil d' Experiences elementaires de physique*, 3889. Dziwiński P. *Wykłady matematyki T. II.*, 3897. Hassack K. i Rosenberg K., *Die Projektionsapparate*, 3911. Wilke A., *Die Elektrizität*, 3907. Daffner Fr., *Das Wachstum des Menschen*, 3914. Neymayr, *Dzieje ziemi*, 3916. Bölsche W., *O pochodzeniu człowieka*, 3888. Schmidt J. *Kurzes Lehrbuch d. organ Chemie*, 3894. Lüpke R. *Grundzüge der Elektrochemie*, 3895. Ostwald W., *Der Werdegang einer Wissenschaft*, 3896. Ramsay, *Die edlen u. die radioaktiven Gase*, 3876 Witkiewicz St., *Matejko*, 3887. Friese G. *Jahrbuch für die Zeichen u. Kunstunterricht*, 3915. Gołębiowski J., *Nowy kierunek w rysunku elementarnym*.

Biblioteka otrzymała następujące dary :

1. Monatshefte f. Mathematik u. Physik (od c. k. Ministryum W. i O.),
2. Rocznik Akademii umiejętności w Krakowie,
3. Materiały i prace komisji językowej Akad. umiej. T. II.,
4. Rozprawy Akad. Umiej. Wydział filolog. Ser. II. 29. tom.,
5. Monumenta medii aevi T. XVIII.,
6. Sprawozdanie komisji do badania historii sztuki,
7. Atlas geologiczny zesz. XXI.
8. Prochaski A. *Król Władysław Jagiełło*,
9. *Acta historica res gestas Poloniae illustrantia T. XIII. od Akademii Umiejętności w Krakowie*),
10. Turczyński J., *Ż zamierzchłych dni i Z niedalekiej przeszłości obrazy i powieści* (od autora),
11. Orłowski B. F. *Brunetiére* (od autora),
12. *Dziennik ustaw i rozporządzeń kraj. za 1908. rok* (od c. k. Na-

miestnictwa), 13. Sprawozdanie c. k. Rady szkolnej okręg. za r. 1905/6 i 1906/7. (od Magistratu we Lwowie). 14. Sprawozdanie c. k. Rady szkolnej kraj. za rok 1907. 15. Dziennik urzędowy c. k. Rady szkolnej krajowej (od c. k. Rady szkolnej kraj.).

Zakład prenumerował następujące czasopisma: Ateneum. — Biblioteka warszawska. Divis, Jahrbuch. — Kosmos. — Muzeum. — Przegląd polski. — Przewodnik bibliograficzny. — Przewodnik naukowy i literacki. — Realschulwesen. — Verordnungsblatt des Ministers für Kultus und Unterricht. — Geographische Rundschau. — Kuhn. Allgemeine Kunstgeschichte. — Przegląd powszechny. — Poradnik językowy. — Książka (miesięcznik bibliograficzny). Zeitschrift für den deutschen Unterricht. — La Revue. — Chemik polski. Zeitschrift für den Zeichen und Kunstunterricht. — Die neue Rundschau. — Wszechświat. Kwartalnik historyczny. — Sprawy szkolne. — Krytyka. Przegląd higieniczny. — Schematyzm Krolestwa Galicyi.

2. Biblioteka dla uczniów. Biblioteka dla uczniów liczyła z końcem roku szkolnego 1908/9. 1780 dzieł w 2639 tomach, uwzględniając wykreślenie z inwentarza 312 dzieł, w 358 tomach na mocy rozporządzenia c. k. Rady szkolnej krajowej z dnia 26. maja 1909. r. l. 26.505. Z nabytków zakupiono do lektury dla języka polskiego 81 książek, dla języka ruskiego 18, dla niemieckiego 21, a dla języka francuskiego 14.

Książki polskie i francuskie wypożyczał uczniom codziennie w I. półroczu prof. J. Dąbrowski, a w drugim prof. T. Urbański; książki niemieckie wypożyczał prof. W. Gubrynowicz, a ruskie prof. Dr. Michał Paczowski.

3. Gabinet geografii i historii. Zakupiono w r. szk. 1908/9.: map do nauki geografii i historii 13; tablice pomocniczych do nauki geografii i historii 12. Gabinet posiada ogółem 346 przedmiotów inwentarza.

4. Gabinet fizyki Zakupiono w roku szkolnym 1908/9. 1. Tarzęcę optyczną Hartla (większą z wszystkimi dodatkami). 2. Wagę hydrostatyczną Hartla (z dodatkami). Gabinet posiada 1203 przedmiotów inwentarza.

5. Gabinet historii naturalnej. W roku szk. 1908/9. zakupiono 1 mikroskop. Razem posiada gabinet 1155 sztuk zapisanych w inwentarzu.

6. Gabinet chemii. Inwentarz gabinetu chemii obejmuje obecnie 436 liczb, pod którymi zapisano przyrządy, tablice ściennie i minerały. Z pomiędzy ważniejszych przyborów przybyły w roku szkolnym 1909. następujące: reszta części składowych do przyrządu destylacyjnego, tygiel do rozkładu wody syst. Rosenfelda, kilka tablic ściennych technologicznych i tablica ciężarów atomowych (wydanie Drobnera), stojaki drewniane syst. prof. Żaaka, palniki gazowe, okazy z technologii porcelany, fajansu i kamionki, spektroskop rę-

czny, przyrząd Nernsta dla okazania wędrówki jonów, pompa rtęciowa Woytačka, przyrząd Krebsa do otrzymywania ozonu.

Z darów wymienić należy: formy drewniane do rysowania przyrządów na tablicy, wykonane przez ucz. IV. b. Czarneckiego, tablice ścienne wykonane przez uczniów Moniakę z kl. V. a, Müllera z kl. V. b. Pietscha z 1V. b, stojak drewniany do biuret, wykonany przez ucznia V. b, Goździewskiego oraz portret prof. Radziszewskiego wykonany przez uczniów Zippera (V. a) i Bednarzkiego (VI. a) pod kierownictwem prof. Bernhardta.

7. Gabinet rysunków odręcznych. Zakupiono w roku 1908/9.: 6 odlewów gipsowych, 6 sztuk sztucznych owoców i sztalugę z krzesłem polowem. Razem posiadał gabinet 555 sztuk modeli i wzorów zapisanych w inwentarzu.

8. Gabinet rysunków geometrycznych. Zakupiono w r. 1908/9. następujące modele: 1. Cień półwalca wydrążonego. 2. Cień kuli. 3. Cień półkuli. 4. Płaskie przekroje stożkowe. 5. Obrotowanie punktu około prostej. 6. Kula na statywie obracająca się około osi. Stan gabinetu z końcem roku szkolnego 1908/9.: 49 pozycji inwentarza.

V. Kronika Zakładu.

Rok szkolny 1908/9. rozpoczęto w klasach od V.—VII. dnia 3. września uroczystem nabożeństwem z wezwaniem Ducha Świętego.

Dnia 9. września, jako w rocznicę śmierci, ś. p. Najj. Cesarzowej Elżbiety, wzięli uczniowie i całe grono nauczycielskie udział w żałobnem nabożeństwie za spokój duszy zmarłej Monarchini.

Wskutek panującej w mieście epidemii szkarlatyny rozpoczęto rok szkolny w klasach niższych od I.—IV. dopiero dnia 15. września. W dniu tym wzięła młodzież całego Zakładu udział w uroczystem nabożeństwie.

Dnia 25. września, jako w 2. rocznicę śmierci odbyło się nabożeństwo żałobne za duszę ś. p. Dra Teofila Gerstmannna, byłego dyrektora tut. zakładu. Młodzież wszystkich klas uczęciła udziałem w nabożeństwie pamięć zmarłego.

Dnia 29. września udała się młodzież klas wyższych w licznym zastępie pod kierunkiem profesorów Bernhardta, Dąbrowskiego, Gruenbergera, Mazurka, Nowickiego i Urbańskiego do Żółkwi celem uczestniczenia w uroczystym obchodzie złożenia szczątków hetmana Stanisława Żółkiewskiego w nowym grobowcu.

Dzień 5. października święcił cały Zakład uroczystem nabożeństwem z powodu Imienin Najjaśniejszego Pana.

Dnia 15. października udała się młodzież całego Zakładu o godz. 11. rano do kościoła OO. Bernardynów na żałobne nabożeństwo, urządzone za spokój duszy śp. Tadeusza Kościuszki.

Dnia 13. listopada uwolniono młodzież od nauki szkolnej z powodu jubileuszu 50-letniego kapłaństwa Ojca św. Piusa X. Podczas szkolnego nabożeństwa, w którym wzięła tego dnia udział młodzież, odśpiewano na cześć papieża uroczystą kantatę.

Dnia 19. listopada odbyło się żałobne nabożeństwo za duszę ś. p. Cesarzowej Elżbiety, która w tym dniu obchodziła za życia uroczystość swojej Patronki.

Dnia 29. listopada uczciła młodzież żałobnym nabożeństwem pamięć poległych na polu walki Bohaterów w czasie Powstania listopadowego. W dniu tym uwolniono młodzież od nauki szkolnej od 10. godziny rano.

Dnia 2. grudnia urządzono w Zakładzie uroczysty obchód z powodu jubileuszu 60-letniego panowania Najj. Pana Cesarza Franciszka Józefa I.

Na program uroczystego obchodu tego pamiętnego dnia złożyło się odprawienie solennego nabożeństwa dla młodzieży i grona naucz. w kaplicy gimnazjum Franciszka Józefa i odśpiewanie Hymnu ludowego. Po skończonem nabożeństwie wygłosił prof. Mazurek wykład o życiu i panowaniu Najj. Pana, poczem nastąpiła deklamacja ucznia, przemówienie Dyrektora Zakładu i odśpiewanie kantaty na cześć Najdostojniejszego Jubilata. Reszta tego dnia była wolną od nauki szkolnej.

Dnia 4. grudnia urządziła młodzież obchód szkolny ku uczczeniu setnej rocznicy urodzin wieszczki Juliusza Słowackiego.

Dnia 22. stycznia 1909. r. jako w rocznicę powstania 1863. r. wzięła młodzież udział w żałobnym nabożeństwie szkolnem o godz. 8. rano, poczem wróciła o godz. 9. do zakładu na naukę.

Dnia 30. stycznia zakończono I. półroczną rozdaniem świadectw szkolnych.

Dnia 4. marca obchodził zakład uroczystość Patrona św. Kazimierza. Po nabożeństwie rozdała kuratoryja fundacyi im. Kruka-Heidenreicha jednorazowe zapomogi biednym, a przytem pilnym uczniom. Tak samo udzielono wsparcia z funduszu zapomogowego im. Dra Teofila Gerstmannna.

Dnia 21. marca wzięła młodzież udział w pogrzebie ś. p. Michała Szportuna, długoletniego terecyana w tut. Zakładzie i odprowadziła zwłoki na miejsce wiecznego spoczynku.

Dnia 3. kwietnia była młodzież na nabożeństwie urządzonem o godzinie 11. w kościele archikatedralnym na pamiątkę 60. rocznicy śmierci Juliusza Słowackiego

Dnia 6. kwietnia lustrował w zakładzie naukę religii obrz. grecko-kat. Przewielebny ks. Julian Fedusiewicz, c. k. Radca szkolny.

Dnia 20. kwietnia recytował przed młodzieżą w zakładzie dyrektor teatru ludowego z Krakowa Fr. Frączkowski niektóre utwory Juliusza Słowackiego.

Dnia 2. maja, w przeddzień rocznicy ogłoszenia Konstytucyi 3. maja, uczestniczyła młodzież wszystkich klas wraz z gronem na-

uczycielskiem w obchodzie pamiątkowym tego wiekopomnego zdarzenia.

Dnia 28. czerwca odbyło się uroczyste nabożeństwo żałobne za duszę ś. p. Cesarza Ferdynanda.

W ciągu roku szkolnego przystępowała młodzież obu katol. obrz. trzy razy do Sakramentów Świętych i odprawiła rekolekcyę.

Drugie półrocze zakończono uroczystym nabożeństwem dnia 6. lipca, poczem nastąpiło rozdanie świadectw.

VI. Ważniejsze rozporządzenia Władz szkolnych.

1. Na mocy reskr. c. k. Rady szk. kr. z dnia 1. lipca 1908. l. 23950. otrzymał prof. Dr. St. Węckowski zasiłek na odbycie podróży naukowej do Francji w czasie wakacji.
2. Okólnik c. k. Rady szk. kraj. z dnia 16. lipca 1908. l. 23.386. poleca zakupywać środki naukowe i przedmioty urządzeń wewnętrznych krajowego wyrobu. Zakupno tego rodzaju przedmiotów zagranicznego pochodzenia nastąpić może tylko na zezwolenie Ministeryum W. i O.
3. Rozp. c. k. Rady szk. kraj. z dnia 15. lipca 1908. l. 26.804. zatwierdza Dra Stanisława Węckowskiego w zawodzie nauczycielskim i nadaje mu tytuł c. k. profesora
4. Rozp. c. k. Rady szk. kraj. z dnia 15. lipca 1908. l. 30.714. zatwierdza Dra Zdzisława Thulliego w zawodzie nauczycielskim i nadaje mu tytuł c. k. profesora.
5. Okólnik c. k. Rady szk. kraj. z dnia 2. lipca 1908. l. 31.239. z odpisem reskr. Ministeryum W. i O. w sprawie dopuszczania do egz. dojrzałości w szkołach realnych absolwentów wyższych szkół przemysłowych.
6. Okólnik c. k. Rady szk. kraj. z dnia 31. lipca 1908. l. 5.602. potwierdza do użytku szkolnego podręcznik p. t. Chrystyjańskokatol. dogmatyka czastna, napysaw Aleksyj Toroński. Wyd. II. Lwów 1908.
7. Okólnik c. k. Rady szk. kraj. z dnia 27. sierpnia 1908. l. 40.821. poleca przestrzegać energicznie zakazu palenia tytoniu na miejscach publicznych przez uczniów szkół średnich.
8. Okólnik c. k. Rady szkol. kraj. z dnia 26. sierpnia 1908. l. 40.822 poleca przestrzegać ściśle przepisów o mundurach studenckich
9. Okólnik c. k. Rady szk. kraj. z dnia 25. sierpnia 1908. l. 1. 24.259. aprobuje podręcznik p. t. German-Petelenz. Ćwiczenia niemieckie dla kl. II. Wyd. 4. i 5.
10. Okólnik c. k. Rady szk. kraj. z dnia 28. sierpnia 1908. l.

- 22.297. aprobuje podręcznik p. t. Z. Kammerling Nauka o wierze i powinnościach izraelskich.
11. Okólnik c. k. Rady szk. kraj. z dnia 26. sierpnia 1908. l. 57.247. zalicza książkę p. t. Historia biblijna oraz zasady wiary i moralności, opracował Salomon Spitzer, Kraków 1907. w poczet książek dozwolonych do użytku szkolnego.
  12. Okólnik c. k. Rady szk. kraj. z dnia 3. września 1908. l. 39.074. aprobuje książkę p. t. Dr. Kazimierz Krotoski, Historia powszechna na kl. niższe szkół średnich. Tom I. Historia starożytna, Kraków 1908
  13. Reskrypt c. k. Rady Szk. kraj. z dnia 4. września 1908. l. 35.734. przyznaje prof. Drowi Stanisławowi Węckowskiemu 1. dodatek kwinkwenalny od 1. października 1908.
  - 14 Reskrypt Prezydium c. k. Rady szk. kraj. z dnia 30. sierpnia 1908. l. 299. mocą którego przyznaje na podstawie reskryptu J. E. Pana Ministra Wyzn. i Ośw. z dnia 4. sierpnia 1908. l. 21.992. profesorowi Zygmuntowi Łuszczyńskiemu VIII. klasę rangi z prawomonością od 1. października 1908.
  15. Okólnik c. k. Rady szkol. kraj. z dnia 15. września 1908. l. 45.375 ogłasza szczegółowe zarządzenia przeciw szerzeniu się epidemii szkarlatyny między młodzieżą szkolną.
  16. Okólnik c. k. Rady szk. kraj. z dnia 7. września 1908. l. 42.011. zalicza książkę p. t. Wwpisy polskie dla kl. drugiej szkół gimnazjalnych i realnych ułożone przez Fr. Próchnickiego i Józefa Wójcika Wyd. III. oprac. Fr. Próchnicki, Lwów 1907. do użytku szkolnego.
  17. Okólnik c. k. Rady szk. kraj. z dnia 7. września 1908. l. 42.008. zalicza książkę p. t. Krótki rys geografii do użytku I. klasy szkół średnich, napisał Julian Mazurek, Lwów 1908. do użytku szkolnego.
  18. Okólnik c. k. Rady szkol. kraj. z dnia 23. września 1908. l. 42.142. aprobuje książkę p. t. Ks. Dr. Szydelski: Dzieje biblijne starego zakonu, Lwów 1908.
  19. Okólnik c. k. Rady szk. kraj. z dnia 11. września 1908. l. 42.009. zalicza książkę p. t. K. Rawer: Dzieje ojczyste. Wyd. IV. Lwów 1908. do użytku szkolnego.
  20. Okólnik c. k. Rady szk. kraj. z dnia 19. września 1908. l. 43.374. zezwala, aby nauka religii menonickiej odbywała się dla uczniów tego wyznania w lokalnościach I. szkoły realnej i porucza naukę w r. 1908/9. p. Henrykowi Paulsowi.
  21. Okólnik c. k. Rady szkol. kraj. z dnia 26. września 1908. l. 42.010. zalicza IX. wyd. Książki p. t. K. Benoni, Krótki rys geografii, Lwów, 1908. do użytku szkolnego.
  22. Okólnik c. k. Rady szk. kraj. z dnia 2. października 1908. l. 49.116 zarządza z upoważnienia Pana Ministra W i O., aby uroczysty obchód imienin Najj. Pana odbyć, jeżeli jeszcze

- obehodu nie było, dnia 5. października i uwolnić w tym dniu uczniów od nauki szkolnej.
23. Okólnik c. k. Rady szk. kraj. z dnia 30. września 1908. l. 30.163. uzupełnia przepisy o egzaminie dojrzałości w szkołach średnich.
  24. Okólnik c. k. Rady szk. kraj. z dnia 20. września 1908. l. 42.371. poleca zachęcać uczniów polskiej narodowości do licznego zapisywania się i uczęszczania na naukę języka ruskiego.
  25. Okólnik c. k. Rady szk. kraj. z dnia 1. października 1908. l. 46.159. aprobuje książkę p. t. Ks. dr. A. Jougan, Nauka prawd wiary szczegółowa, Wyd. II. Lwów 1908.
  26. Okólnik c. k. Rady szk. kraj. z dnia 1. października 1908. l. 46.702 zalicza książkę p. t. Zarys historii kościoła katolickiego dla szkół średnich, opr. ks. W. Gadowski, Wyd. II. Kraków 1907. do użytku szkolnego.
  27. Reskrypt c. k. Rady szk. kraj. z dnia 17. października 1908. l. 47.141 zatwierdza Franciszka Bergera w zawodzie nauczycielskim i nadaje mu tytuł c. k. profesora.
  28. Reskrypt c. k. Rady szk. kraj. z dnia 17. października 1908. l. 47.140. zatwierdza Dra Ludwika Schneidra w zawodzie nauczycielskim i nadaje mu tytuł c. k. profesora.
  29. C. k. Rada szk. kraj. z dnia 20. października 1908. l. 50.799. zawiadamia, że gimnastyka nie jest przedmiotem ani egzaminów prywatnych i wstępnych, ani też egzaminów nadzwyczajnych.
  30. Okólnik c. k. Rady szk. kraj. z dnia 20. października 1908. l. 52395. wyjaśnia że granice wieku uczniów szkół realnych określone postarowieniem 3. ust. §. 13. ust. kraj. z dnia 24. sierpnia 1899. Dz. u. kr. Nr. 108. należy rozumieć w ten sposób, że do I. klasy mogą być przyjęci uczniowie, którzy urodzili się w roku słonecznym oznaczonym cyfrą mniejszą o 10 względnie 14 od cyfry oznaczającej bieżący rok kalendarzowy. Ta granica wieku posuwa się dla każdej klasy następnej o jeden rok.
  31. Okólnik c. k. Rady szk. kraj. z dnia 20. października 1908. l. 53.461. poleca urządzić obchód szkolny ku uczczeniu 50-letniego jubileuszu kapłaństwa Ojca św. Piusa X.
  32. Okólnik c. k. Rady szk. kraj. z dnia 17. października 1908. l. 23.439. zwraca uwagę na rozp. Ministra W. i O. z dnia 30. maja 1907. L. 22.113. dotyczące wymiaru czynności dla egzaminowanych zastępców nauczycieli ze względu na §. 9. ustawy z 24. lutego 1907. Dz. p. p. Nr. 55.
  33. Reskrypt c. k. Rady szk. kraj. z dnia 26. listopada 1908. l. 59.452. przyznaje prof. Janowi Schadenowi w myśl reskr. c. k. Minist. W. i O. z dnia 2. czerwca 1904. l. 16.011 pierwszy dodatek kwinkwenalny począwszy od 1. stycznia 1909.
  34. Okólnik c. k. Rady szk. kraj. z dnia 27. listopada 1908. l.

- 50.347. zaleca, aby tegoroczne sprawozdanie Dyrekcji było takim pod względem formatu, druku i gatunku papieru, jak miesięcznik Tow. nauczycieli «Muzeum», a to celem złożenia z monografii, umieszczonych w sprawozdaniach wszystkich zakładów jednakich tomów rozpraw o Juliuszu Słowackim.
35. Okólnik c. k. Rady szk. kraj. z dnia 6. grudnia 1908. l. 32.290. z powołaniem się na reskr. c. k. Minist. W. i O. z dnia 18. czerwca 1908. l. 23589. w sprawie odłożenia ćwiczeń z bronią na czas wakacji dla nauczycieli powołanych do dopełnienia powinności służbowej w wojsku i marynarce wojennej.
  36. Rozporz. c. k. Rady szk. kraj. z dnia 10. grudnia 1908. l. 61,249. przyznaje prof. Franciszkowi Bergerowi w myśl reskr. c. k. Minist. W. i O. z dnia 2. czerwca 1904. l. 16.011. pierwszy dodatek kwinkwenalny począwszy od 1. grudnia 1908.
  37. Okólnik c. k. Rady szk. kraj. z dnia 17. grudnia 1908. l. 63855. uwalnia na podstawie upoważnienia Ministerstwa W. i O. młodzież od nauki szkolnej na ferye Bożego Narodzenia już dnia 18. grudnia z powodu następującego święta obrz. gr. kat.
  38. Okólnik c. k. Rady szk. kraj. z dnia 28. grudnia 1908. l. 65450. postanawia, aby młodzież była wolną od nauki szkolnej w dniach między feryami Bożego Narodzenia wedle obrz. rz. kat., a gr. kat. celem oczyszczenia lokalności w zakładach naukowych i zapobieżenia szerzeniu się płonicy.
  39. Rozporz. c. k. Rady szk. kraj. z dnia 31. grudnia 1908. l. 64.743. zezwala, aby uczestnicy seminarium pedagogicznego Uniwersytetu we Lwowie, Bolesław Jakubowski i Tadeusz Tenczarowski mogli przysłuchiwać się nauce wyznaczonych profesorów w tutejszym zakładzie.
  40. Okólnik c. k. Rady szk. kraj. z dnia 24. grudnia 1908. l. 61.452 zwalnia Dyrekcję zakładu na podstawie reskr. c. k. Minist. W. i O. z dnia 19. marca 1907. l. 6306. od przedkładania Radzie szk. kraj. rachunków z funduszków na gry i zabawy młodzieży szkolnej zebranych. natomiast zarządza, aby Dyrekcja przedkładała te rachunki do przeglądu inspektorom szkolnym wizytującym zakłady i gronu nauczycielskiemu w styczniu każdego roku. Rozdział remuneracyi za kierownictwo gier i zabaw zatwierdza c. k. Rada szk. kraj. na wniosek Dyrekcji.
  41. Okólnik c. k. Rady szk. kraj. z dnia 14. stycznia 1909. l. 1695. postanawia na podstawie reskr. Pana Kierownika Minist. W. i Ośw. z dnia 2. stycznia 1909. l. 51190/ex 1908. że prywatyci szkół średnich mają składać z reguły egzamin prywatny za cały rok szkolny. Na życzenie rodziców lub opiekunów można jednak przypuszczać prywatystów do egz. co

- półroczna. Noty świadectwa rocznego ustala się nie według wyniku egzaminu za II. półrocze wyłącznie, lecz także z uwzględnieniem not wykazu półrocznego. W szkołach realnych mają postanowienia o tyle moc obowiązującą o ile ustawy krajowe nie przepisują, że każdy uczeń ma z końcem każdego półroczu otrzymywać świadectwo szkolne. Taksa za egz. całoroczny wynosić 48 kor., za półroczny 24 koron.
42. Okólnik c. k. Rady szk. kraj. z dnia 17. lutego 1909. l. 10.324. poleca zapobiegać nieprawidłowemu, źle uprawianemu przez młodzież szkolną sportowi saneczkowemu.
  43. Okólnik c. k. Rady szk. kr. z dnia 5. lutego 1909. l. 4590. podaje na podstawie rozp. Minist. W. i O. z dnia 17. stycznia 1909. l. 2010. normę w sprawie pobierania stypendyów przez uczniów szkół średnich.
  44. Reskrypt c. k. Rady szk. kraj. z dnia 1. lutego 1909. l. 4771. oznajmia, że „niedostateczny“ postęp z jednego przedmiotu ma ten sam skutek, co dawniej stopień drugi, o ile sprawa dotyczy uwolnienia od opłaty szkolnej.
  45. Okólnik c. k. Rady szk. kraj. z dnia 31. stycznia 1909. l. 61.407. zwraca uwagę na «Mapę plastyczną Tatr» M. Lerskiego, wykonaną w gipsie.
  46. Okólnik c. k. Rady szk. kraj. z dnia 19. lutego 1909. l. 63.376. aprobuje «Katechizm religii katolickiej, Wyd. III.» Ks. Dra J. Ślósarza.
  47. Reskrypt c. k. Rady szk. kraj. z dnia 3. marca 1909. l. 11.102 przyznaje prof. Emilowi Bernhardtowi czwarty dodatek kwinkwenalny do płacy począwszy od 1. kwietnia 1909.
  48. Reskrypt c. k. Rady szk. kraj. z dnia 26. marca 1909. l. 16.121. zatwierdza w zawodzie nauczycielskim Franciszka Nowickiego i nadaje mu tytuł c. k. profesora.
  49. Okólnik c. k. Rady szk. kraj. z dnia 17. marca 1909. l. 4.913 aprobuje książkę p. t. «L. Brunner i S. Tołłoczko: Chemia organiczna. Kraków 1908.
  50. Okólnik c. k. Rady szk. kraj. z dnia 24. marca 1909. l. 15.862. ogłasza nowe przepisy co do opłaty czesnego w szkołach średnich na podstawie rozp. c. k. Minist. W. i O. z dnia 7. marca 1909. l. 8.890. zawartego w Dz. rozp. Min. W. i O. z dnia 15. marca 1909. Nr. 8., a mianowicie: uczniowie, których podania o odroczenie terminu opłaty czesnego zostały odmownie załatwione, mają opłacić czesne w przeciągu 14 dni od czasu zawiadomienia ich o tem. Zauważa się przytem, że ustanowienie tego terminu nie pociąga za sobą w żadnym razie skrócenia wyznaczonego trzymiesięcznego czasu do złożenia opłaty.
  51. Okólnik c. k. Rady szk. kraj. z dnia 8. marca 1909. l. 9.370. zawiadamia, że zbieranie jakiegokolwiek składek praktykowane przez uczniów szkół średnich poza szkołą jest zabronione.

52. Reskrypt c. k. Rady szk. kraj. z dnia 6. kwietnia 1909. l. 18.684. przyznaje prof. Władysławowi Gubrynowiczowi pierwszy dodatek kwinkwenalny poczynwszy od 1. lipca 1908.
53. Okólnik c. k. Rady szk. kraj. z dnia 10. kwietnia 1909. l. 63,674. zalicza książkę p. t. „Dr. Eugeniusz Romer, Geografia dla kl. I. szkół średnich, Lwów, 1908. Wyd. II.» do użytku szkolnego.
54. C. k. Namiestnictwo sprawdza i zatwierdza pismem z dnia 11. kwietnia 1909. l. 174.479. zamknięcie rachunków za rok 1908. z fundacyi Heidenreicha-Kruka.
55. Okólnik c. k. Rady szk. kraj. z dnia 19. kwietnia 1909. l. 17.142. zalicza książkę p. t. «Podręcznik stenografii polskiej» prof. Wł. Bojarskiego, Lwów 1909. do użytku szkolnego.
56. Okólnik c. k. Rady szk. kraj. z dnia 5. maja 1909. l. 63.374. aprobuje książkę p. t. «Dr. Ignacy Petelenz, Zoologia dla kl. wyższych sskół średnich Wyd. III. Lwów 1908».
57. Okólnik c. k. Rady szk. kraj. z dnia 5. maja 1909. l. 22.715. zwraca uwagę na wydawnictwo portretów królów polskich Dra Maryana Gumowskiego w Krakowie.

VII. Stan funduszu zapomogowego dla biednych uczniów w roku 1908/9.

Przychód.

1. Pozostałość z roku szkolnego 1907/8.	6 K 39 h
2. Datki zebrane przy zapisie uczniów i przy innych sposobnościach	484 „ 44 „
3. Składka w kościele podczas nabożeństw szkolnych	87 „ 84 „
4. Reszty z taks egzaminowych	7 „ 74 „
5. Nadzwyczajne datki złożyli:	
prof. K. Kozierowski	6 „ — „
prof. W. Szuchiewicz	4 „ 50 „
Razem	596 K 91 h

Rozchód.

1. Zapomogi udzielone uczniom na ubiór, utrzymanie i opłatę szkolną	224 K 40 h
2. Na książki dla ubogich uczniów	298 „ 06 „
3. Opłata wstępu na wystawy	6 „ 30 „
4. Pozostałość	68 „ 15 „
Razem	596 K 91 h

Za łaskawe datki złożone na wsparcie biednych uczniów składa Dyrekcya ofiarodawcom serdeczne podziękowanie.

Zapomogi po 20 koron z fundacyi im. Kruka-Heidenreicha otrzymali dnia 4. marca 1909.; Karpień Kazimierz V a., Piotr Majewski VI. a., Piotr Daszyński, Adam Dziubiński i Henryk Krążlewicz z kl. VII. a.

Zapomogę z fundacyi ś. p. Dr. Teofila Gerstmann'a w kwocie 20 koron otrzymał Edward Waligórski z kl. V. b.

Rachunek fundacyi im. Kruka-Heidenreicha za r. 1908. sprawdziło c. k. Namiestnictwo rozporządzeniem z dnia 21. kwietnia 1909. l. 174.479.

Skład kuratoryi tworzyli: Dyrektor Michał Rembacz (przewodn.); prof. Józef Grünberg i prof. ks. Dr. Stefan Szydelski (jako członkowie); prof. Bron. Duchowicz i prof. Wład. Gubrynowicz (jako zastępcy członków).

VIII. Zarządzenia w sprawie rozwoju sił fizycznych młodzieży, zabawy, wycieczki naukowe, czytelnia, kółka i t. p.

Zabawy. Podobnie jak poprzedniego roku — prowadzenie zabaw i gier ruchowych młodzieży tutejszego zakładu objęło Towarzystwo Zabaw Ruchowych. Wynagrodzenie dla T. Z. R. wyznaczono z funduszu zebranego na gry i zabawy. Porządek dla zabaw ustalono następujący: w poniedziałki i piątki każdego tygodnia od godz. 4.—6. ćwiczyła młodzież niższych a od 6. 8. młodzież klas wyższych. Gry i zabawy odbywały się pod kierunkiem 3 fachowych instruktorów. Nadzór ze strony zakładu miał prof. Nowicki. Młodzież uprawiała z upodobaniem wszystkie rodzaje gier i zabaw dopuszczalnych na wybornych ciągle ulepszanych boiskach T. Z. R. Największy interes u młodzieży budziła piłka nożna; do gry tej zakład tutejszy dostarczył wielu dobrych sportowców. Do robót ziemnych w tym roku T. Z. R. nie używało młodzieży z powodu wykończenia boisk.

Zimową porą uprawiano sport saneczkowy na torze T. Z. R. Liczba uczniów zapisanych na uczestników gier i zabaw wynosiła 120.

Wycieczki lub przechadzki młodzieży szkolnej pod przewodnictwem nauczycieli odbywały się w miarę nadarzających się okoliczności w czasie całego roku szkolnego. Kilkudziesięciu uczniów

zwiedziło wystawę przemysłową urządzoną w Jarosławiu. Prawie wszystkie klasy zwiedziły kolejno wystawę robót warsztatów studenckich, wystawę obrazów starych mistrzów i wystawę liturgiczną. Dzięki uprzejmości zarządu odlewni metali ks. Lubomirskiego zwiedzili uczniowie kl. V. w liczbie 50 całą fabrykę i zapoznali się z jej technicznymi urządzeniami. Uczniowie kl. IV. w liczbie 19 obejrzeli fabrykę świec i mydła WP. A Friedricha oraz odlewnię gipsu WP. Góralczyka. WP. inżynier Machan pozwolił 41 uczniom klasy V. zwiedzić swoją odlewnię żelaza. Młyn parowy «Marya Helena» i młyn amerykański WP. Axelrada zwiedziło 31 uczniów z kl. IV., V. i VI. Prof. Duchowicz, który prowadził młodzież do wymienionych fabryk objaśniał uczniom widziane na miejscu urządzenia fabryczne. Nadzór nad młodzieżą sprawowali przy tej sposobności prof. Fialka, Kubik, Ks. Szydelski, Dr. Thullie, Urbański Rutkowski i Tyszkowski.

Dnia 12. czerwca urządził prof. Nowicki z uczniami kl. IV a. V. a. b. VI. a. b. wycieczkę na Howerłę. Uczestników tej wycieczki było 17. Przy tej sposobności zwiedzili uczniowie za zezwoleniem WP. dyrektora Kornfelda wielkie zakłady tartakowe w Worochocie. Wycieczka trwała do 15. czerwca.

W porze letniej ówczyli się uczniowie kl. V. i VI. celem nabycia wprawy w rysunkach odręcznych także podczas przechadzek w szkicowaniu przedmiotów z natury pod kierunkiem prof. Bernharcta i Łuszczyńskiego.

Czytelnia uczniów urządzona przez młodzież w marcu 1908 r. liczyła 160 członków, którzy opłacali wkładkę miesięczną po 20 hal. Program prac samokształcącej się młodzieży wypełniono w ciągu całego roku szeregiem 10 odczytów i pogadankami z zakresu historii literatury polskiej, sztuki i zagadnień społecznych. Prelegentami byli prof. Byleżyński i Tyszkowski oraz uczniowie Sand, Michałowski M., Blumenthal, Podlewski, Gewiss i Majewski. W ciągu całego roku odbył zarząd Czytelni 25 posiedzeń w obecności prof. Byleżyńskiego, Urbańskiego i Kubika. Czytelnia prenumerowała Tygodnik ilustrowany, Nowości ilustr., Sfinks, Tekę, Łan młodzieży, Nasz kraj i Sztukę polską. Ilość książek zakupionych do biblioteki Czytelni wynosiła w początkiem roku szkolnego 115 tomów, a z końcem roku 145 tomów.

Członkowie Czytelni zwiedzili wspólnie drukarnię «Słowa Polskiego», wystawę obrazu Kossaka i Panoramę Raclawicką, obchodzili uroczyste pamiątkę Konstytucji 3. maja, Powstania listopadowego i styczniowego.

Z zebranych składek przeznaczyła młodzież 10 kor. na pomnik Juliusza Słowackiego.

Warsztaty studenckie urządzone we Lwowie staraniem Ligi Pomocy przemysłowej były także miejscem, gdzie kilku z młodzieży

tut. Zakładu poświęcało się bardzo pilnie pracy stolarskiej lub ślusarskiej. Do warsztatów uczęszczali: Olszewski Zdzisław kl. II. b. (stol.), Olszewski Stanisław III. b. (ślus.), Rückemann i Argasiński kl. IV. (ślus.), Goździewski V. b. (stol.). Ossowski V. b. (ślus.), Iwanicki Józef VI. a. (ślus.) Prace tych uczniów, wykonane starannie i wzorowo umieszczone były na wystawie robót Warsztatów studenckich.

Kółko mandolinistów założone we wrześniu 1909. przez uczniów kl. V. a. liczyło 30 członków, którzy płacili wpisowe 1 kor. i wkładkę mies. 50 hal. Młodzież należąca do Kółka ćwiczyła się 2 razy tygodniowo wspólnie w grze na mandolinach.

	W klasie														Razem		
	I a	I b	II a	II b	III a	III b	IV a	IV b	V a	V b	VI a	VI b	VII a	VII b			
Ślązk	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Tyrol	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Węgry	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Razem	42 ¹	36	40	35 ¹	45	36 ²	31	35 ¹	37 ¹	32 ¹	28	33	37 ¹	44	511 ⁸		
3. Narodowość.																	
Polaków	39 ¹	35	39	32 ¹	45	28 ²	31	31	37 ¹	29 ¹	28	30	37 ¹	37	478 ⁷		
Rusinów	—	1	—	3	—	8	—	4 ¹	—	3	—	3	—	7	29 ¹		
Niemców	3	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4		
Czechów	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
Razem	42 ¹	36	40	35 ¹	45	36 ²	31	35 ¹	37 ¹	32 ¹	28	33	37 ¹	44	511 ⁸		
4. Wyznanie.																	
Rzymsko-katolickie	31 ¹	27	28	25	29	26 ¹	21	28	29 ¹	17 ¹	19	25	26	27	358 ⁴		
Grecko-katolickie	—	5	—	4	—	8	—	6 ¹	—	5	—	3	—	8	39 ¹		
Ormiańsko-katolickie	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2		
Ewangelickie (augsb.)	4	—	2	—	5	1	2	—	—	1	—	1	1	—	17		
„ (menon.)	2	—	3	1	3	—	—	1	—	—	—	—	—	—	10		
Mojżeszowe	5	4	7	4 ¹	8	1 ¹	8	—	8	9	8	4	10 ¹	9	85 ³		
Razem	42 ¹	36	40	35 ¹	45	36 ²	31	35 ¹	37 ¹	32 ¹	28	33	37 ¹	44	511 ⁸		
5. Wiek uczniów.																	
Miało lat 11	14 ¹	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17 ¹	
„ „ 12	12	16	10	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	52	
„ „ 13	12	10	18	11 ¹	8	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	68 ¹	
„ „ 14	4	4	10	7	18	15	12	6	—	—	—	—	—	—	—	76	
„ „ 15	—	3	2	1	10	2	4	9	8	4	—	—	—	—	—	43	
„ „ 16	—	—	—	2	7	9 ¹	7	11	11	8 ¹	4	8	—	—	—	67 ²	
„ „ 17	—	—	—	—	2	1	7	4	9	9	9 ¹	9	8	12	70		
„ „ 18	—	—	—	—	—	—	1	5	6 ¹	8	9	6	10 ¹	10	55 ²		
„ „ 19	—	—	—	—	—	0 ¹	—	—	3	3	4	5	10	8	33 ¹		
„ „ 20	—	—	—	—	—	—	—	0 ¹	—	—	1	5	5	7	18 ¹		
„ „ 21	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	3	7	11		
„ „ 22	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1		
„ „ 23	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
„ „ 24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
„ „ 25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
Razem	42 ¹	36	40	35 ¹	45	36 ²	31	35 ¹	37 ¹	32 ¹	28	33	37 ¹	44	511 ⁸		
6. Według miejsca zamieszkania rodziców.																	
a) Miejscowych	31 ¹	25	31	24 ¹	32	25 ²	28	21 ¹	28 ¹	22 ¹	22	23	25 ¹	29	361 ⁸		
b) Zamiejscowych	11	11	9	11	13	11	4	14	9	10	10	10	12	15	150		

	W klasie														Razem
	I a	I b	II a	II b	III a	III b	IV a	IV b	V a	V b	VI a	VI b	VII a	VII b	
Skałat	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
Śniatyn	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
Sokal	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	3
Stanisławów	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	2	1	5
Stary Sambor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Stryj	—	—	2	—	1	—	—	—	1	—	—	1	—	1	6
Tarnobrzeg	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tarnopol	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Tarnów	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tłumacz	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	2
Trembowła	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1
Turka	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Wadowice	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Zbaraż	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
Złoczów	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Zółkiew	—	1	—	—	1	1	—	—	1	—	—	—	—	—	4
Zydziczów	—	2	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	4
7. Klasyfikacja.															
<i>a) Z końcem roku szkolnego 1908/9.</i>															
Uzdolnionych z wynikiem:															
chlubnym	5 ¹	6	5	4	1	2	3	1	4	1	1	3	5	5	46 ¹
uzdolnionych	23	23	27	22	28	22 ¹	16	18	28	20 ¹	24	17	24	35	327 ²
nieuzdolnionych	10	5	—	4	7	8	6	6	1	5	1	5	3	1	62
Pozwolono składać egzamin poprawczy	4	2	8	5 ¹	9	4	6	10	4	6	2	8	5	3	76 ¹
Przeznaczono do egzaminu uzupełniającego i nieklasyfikowano	—	—	—	—	—	0 ¹	—	0 ¹	0 ¹	—	—	—	0 ¹	—	0 ⁴
Razem	42 ¹	36	40	35 ¹	45	36 ²	31	35 ¹	37 ¹	32 ¹	28	33	37 ¹	44	511 ⁸
<i>b) Uzupełnienie klasyfikacji za rok szkolny 1907/8.</i>															
Do egzaminu poprawczego przeznaczono	2 ¹	5 ¹	5 ¹	6	5	13 ¹	10	6	6	10	11	12 ¹	5	5	101 ⁵
Z tych egzamin złożyło	2 ¹	4 ¹	4 ¹	6	4	12 ¹	10	6	5	0	9	11 ¹	5	5	92 ⁵
„ „ niezłożyło	—	1	1	—	1	1	—	—	1	1	2	1	—	—	9
Do egzaminu uzupełniającego przeznaczono	—	—	—	—	0 ¹	—	0 ¹	—	0 ³	—	—	—	—	0 ¹	0 ⁶
Z tych egzamin złożyło	—	—	—	—	—	—	0 ¹	—	0 ²	—	—	—	—	0	0 ⁴
„ „ nie złożyło	—	—	—	—	0 ¹	—	—	—	0 ¹	—	—	—	—	—	0 ²
<i>c) Ostateczny wynik klasyfikacji za rok szkolny 1907/8.</i>															
Stopień celujący	3	1	2	1 ¹	3	1	3 ¹	—	1	2	4	4	5	4	34 ²
„ pierwszy	35 ¹	28 ¹	36 ¹	26	22 ¹	32 ¹	36	30	28	29	31 ¹	40 ¹	33	34 ¹	440 ⁸

	W klasie														Razem
	I a	I b	II a	II b	III a	III b	IV a	IV b	V a	V b	VI a	VI b	VII a	VII b	
Stopień drugi	4	9	4	6	7 ¹	6	2 ¹	5	1 ²	6	10	7	—	2 ¹	695 ⁵
„ trzeci	2	6	—	—	2	4	1	6	3 ²	1	—	—	0 ¹	—	25 ³
Nieklassyfikowani	—	—	—	—	—	—	0 ¹	—	0 ¹	—	—	—	—	—	0 ²
Razem	44 ¹	44 ¹	42 ¹	33 ¹	34 ²	43 ¹	42 ³	41	33 ⁵	38	45 ¹	51 ¹	38 ¹	40 ²	568 ²⁰
8. Liczba uczniów zapisanych na naukę nadobow.															
Na język ruski względnie obowiązkowy	—	—	—	—	2	9	1	5	3	5	—	1	—	5	31
Na język angielski	—	—	—	—	—	1	2	—	4	1	7	1	—	—	16
Na ćwiczenia w chemicz-nem laboratorium	—	—	—	—	—	—	—	—	8	2	4	9	2	1	26
Na stenografię	—	—	—	—	—	—	10	5	8	5	5	3	—	—	36
Na śpiew	7	6	—	4	7	5	—	1	5	3	—	6	1	—	45
9. Stypendya.															
Liczba stypendystów	—	1	—	—	2	1	—	3	2	2	3	1	3	3	21
Ogólna kwota . . . . . K	—	525	—	—	500	120	—	855	700	250	777	360	1130	1070	6287
10. Opłaty.															
Z uczniów klasyfikowa-nych opłatę szkolną uiściło:															
W I. półroczu	29	21	10	13	17	16	15	15	12	7	11	14	8	8	196
W II. półroczu	12 ¹	8	8	21 ¹	21	14 ¹	13	13	11	15 ¹	8	17	11	12	185 ⁴
Z tych uczniów klasyfiko-wanych było:															
Od całej opłaty szkolnej uwolnionych:															
w I. półroczu	20	20	34	23	27	26	18	27	27	27	22	21	31	36	363
w II. półroczu	30	26	32	14	24	21	22	22	26	17	20	16	26	32	324
Opłata szkolna wynosiła wogóle:															
w I. półroczu K	1160	840	400	560	680	640	680	600	520	320	440	600	320	320	8080
w II. półroczu K	520	320	320	340	340	640	680	600	440	640	400	760	480	480	7960
Razem	1680	1160	720	1400	1520	1280	1360	1200	960	960	440	1360	800	800	16040
Taksy wstępne po 4·2 K od 152 uczn. wynosiły	46	48	7	8	5	8	8	5	6	2	3	4	1	1	538·40
Opłaty po 2 K na środki naukowe od 598 uczn.	51	52	46	40	48	44	40	42	42	36	35	38	40	44	1196
Taksy za duplikaty świadectw	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	70
Datki na zabawy szkolne od 588 uczn. po 1 K.	51	52	46	40	47	42	40	41	39	34	34	38	40	44	588

X. Spis uczniów klasyfikowanych w II. półroczu roku szkolnego 1908 9.

Dopisek (chlub.) przy nazwiskach uczniów oznacza chlubnie uzdolnionych.

Klasa I. a

1. Antoniewicz Kazimierz, 2. Badykuła Jan. (chlub.), 3. Bełdowski Ludwik, 4. Daymann Maryan, 5. Fabry Łukasz, 6. Gersching Edward, 7. Gorecki Wincenty, 8. Gross Fryderyk, 9. Huczewski Laurenty (chlub.), 10. Innatowicz Antoni, (chlub.), 11. Jaworski Franciszek, 12. Karol Wilhelm, 13. Kossowski Tadeusz, 14. Kudewicz Jan, 15. Lenard Stanisław. 16. Łodziński Zbigniew, 17. Mściwujewski Adam, 18. Przanowski Karol, 19. Rewakowicz Henryk, 20. Stach Franciszek, (chlub.), 21. Strożecki Dobrosław, (chlub.), prywatysta. 22. Schuster Eugeniusz 23. Tarlowski Ernest, 24. Weissberg Norbert, 25. Wojciechowski Józef, 26. Wojnarowski Kazimierz, 27. Zachaczewski Jan, 28. Zamłyński Stanisław, 29. Zemanek Stanisław.

Pozwolono składać egzamin poprawczy 4 uczniom. Nieuzdolnionych było 10 uczniów.

Klasa I. b.

1. Babiak Józef, 2. Baumann Józef, 3. Biliński Bohdan, 4. Biliński Feliks, 5. Chomiak Maryan, 6. Feduszyński Ferdynand, 7. Gilewski Władysław, 8. Goldstaub Oskar, 9. Horodyski Roman, 10. Kopystyński Bronisław, 11. Kulczycki Józef, 12. Lipiński Wacław, 13. Lisowski Maryan, 14. Łobocki Tadeusz, 15. Marcinkiewicz Franciszek, 16. Mehlem Jerzy, 17. Mucha Franciszek, 18. Nartowski Bronisław, 19. Pirgo Maryan, 20. Preidl Stanisław, 21. Roehr Antoni, 22. Schramm Tadeusz, 23. Siedlecki Roman, 24. Siegel Izak, 25. Smoleński Stanisław, 26. Soltys Przemysław, 27. Stanaszek Franciszek, 28. Willer Leon, 29. Żurkowski Tadeusz.

Pozwolono składać egzamin poprawczy 2 uczniom. Nieuzdolnionych było 5 uczniów.

Klasa II. a.

1. Babiński Stanisław, 2. Bogucki Kazimierz, 3. Czmił Jan, (chlub.), 4. Danek Ryszard, 5. Dąbrowski Roman, 6. Dellmann Aleksander, 7. Erhardt Maryan, 8. Filippi Władysław, 9. Gelb Leopold. 10. Janisio Stefan, (chlub.) 11. Kluss Tadeusz, 12. Kwiatkowski Rudolf, 13. Ladenberger Edmund, 14. Lachowicz Jan, 15. Meisenhelder Juliusz, 16. Müller Mikołaj, 17. Niesiołowski Maryan, 18. Oberweger Samuel, 19. Pastuszyński Franciszek, 20. Pie-

trzycki Roman, 21. Quirini Emanuel, 22. Richter Edward, (chlub.), 23. Roszkiewicz Feliks, 24. Rupp Henryk, 25. Rupp Jan, 26. Seidner Maks, (chlub.), 27. Singer Izidor, 28. Stankiewicz Włodzimierz, 29. Tarlowski Dawid, 30. Warchoła Jan, 31. Zawistowski Zymunt, (chlub.), 32. Ziembicki Jan.

Pozwolono składać egzamin poprawczy 8 uczniom.

Klasa II. b.

1. Baczyński Stanisław, 2. Berdarich Ludomir, 3. Chrzanowski Konstanty (chlub.), 4. Dobrowlański Władysław, Dyszkiewicz Gustaw, 6. Godlewicz Edward, (chlub.), 7. Görtz Mikołaj, 8. Gostkowski Mieczysław, 9. Kahanek Wilhelm, 10. Krzyckowski Dionizy, 11. Lewiński Stefan, (chlub.), 12. Łabaziewicz Alfred, 13. Mańko Tadeusz, 14. Mielnicki Franciszek, 15. Müller Jan, 16. Mysłakowski Edmund, 17. Olszewski Zdzisław, 18. Pinkerfeld Jakób, 19. Schwartz Juliusz, 20. Skulski Mieczysław, 21. Stadnicki Dymitr, (chlub.), 22. Szcześnowicz Władysław, 23. Szublak Józef, 24. Welenowski Henryk, 25. Zarzycki Jerzy, 26. Zuber Kazimierz.

Pozwolono składać egzamin poprawczy 5 uczniom publicznym i 1 prywatycie. Nieuczelnionych było 4 uczniów.

Klasa III. a.

1. Bachmann Rudolf, 2. Becker Jan, 3. Bolek Wilhelm, 4. Chmielewski Jerzy, 5. Drucker Leon, 6. Dudziński Adam, 7. Früunf Tomasz, 8. Grab Wilhelm, 9. Gros Adam, 10. Grünbaum Józef, 11. Herlt Franciszek, 12. Korniak Mateusz, (chlub.), 13. Krajewski Alfred, 14. Kremer Józef, 15. Łuszczyński Roman, 16. Maurizio Juliusz, 17. Müller Juliusz, 18. Pomeranz Jakób, 19. Rużyczka Tomasz, 20. Schuster Leonard, 21. Siegel Juliusz, 22. Sienkiewicz Jan, 23. Silbermann Jakób, 24. Truszkowski Roman, 15. Winiarz Julian, 26. Zimmermann Adolf, 27. Żaak Antoni, 28. Arzt Zymunt, 29. Fleischman Jan.

Nieuczelnionych było 7 uczniów, a pozwolono zdawać egzamin poprawczy z jednego przedmiotu 9 uczniom.

Klasa III. b.

1. Adameczewski Jerzy, 2. Białobrzegi Maryan, 3. Biliński Franciszek, 4. Brodzisz Maryan, 5. Dyaków Emilian, (chlub.), 6. Goltental Julian, 7. Graybner Stanisław, 8. Haczekiewicz Józef, (chlub.), 9. Huss Feliks, 10. Juzwa Eustachy, 11. Kamienobrodzki Adam, 12. Karniewicz Bolesław, 13. Kmicieński Filip, 14. Koniewicz Walenty, 15. Kukol Józef, 16. Lerch Zbigniew, 17. Łodziński Rafał, 18. Mrzygłocki Michał, 18. Narzyski Stefan, (przyw.) 20. Petrusiak

Karol, 20. Syrwid Władysław, 21. Teliczek Stefan, 22. Władyka Jan, 23. Olszewski Stanisław, 24. Zelenyj Roman.

Nieuzdolnionych było 8 uczniów; pozwolono zdawać egzamin poprawczy z jednego przedmiotu 4 uczniom. 1 ucznia pryw. przeznaczono do egzaminu uzupełniającego.

Klasa IV. a.

1. Bardach Benedykt, 2. Bogucki Władysław, 3. Bund Ryszard, 4. Fingerhut Wilhelm, (chlub.), 5. Fuchs Nachmann, 6. Gostkowski Kazimierz, (chlub.), 7. Iwasiewicz Jan, 8. Krzyczkowski Kazimierz, 9. Ladenberger Aureli, 10. Laskowski Mieczysław, 11. Niewiadomski Tadeusz, 12. Rückemann Wilhelm, 13. Sanocki Stanisław, 14. Śliwiński Wilhelm, 15. Świtkowski Stefan, 16. Sym Ernest, 17. Weiss Kazimierz, 18. Widt Zdzisław, (chlub.), 19. Wońsch Henryk.

Pozwolono na egzamin poprawczy 6 uczniom, nieuzdolnionych było 6 uczniów.

Klasa IV. b.

1. Androchowicz Aleksander, 2. Buynowski Izidor, 3. Czarniecki Władysław, 4. Dorosz Jarosław, 5. Gawacki Damian, 6. Gottfried Roman, 7. Jaremiewicz Seweryn, 8. Klein Maryan, 9. Kozar Eustachy, 10. Kozierowski Roman, 11. Kreydzi Maryan, 12. Kamiański Eugeniusz, 13. Karniewski Julian, 14. Mehlem Oskar, 15. Oswald Mieczysław, 16. Pachla Stanisław, (chlub.), 17. Pietsch Mateusz, 18. Steinbach Antoni, 19. Tyrowicz Stanisław.

Pozwolono składać egzamin poprawczy z jednego przedmiotu po wakacjach 10 uczniom. Uznano za nieuzdolnionych do następnej klasy 6 uczniów. Do egzaminu uzupełniającego przeznaczono jednego prywatystę.

Klasa V. a.

1. Aberdam Alfred, 2. Bernhardt Artur, (chlub.), 3. Grubecki Rudolf, 4. Horoch Seweryn, (chlub.), 5. Kaliński Maryan, 6. Kandel Alfred, 7. Karpiel Kazimierz, 8. Kotik Tadeusz, 9. Lassociński Zygmunt, 10. Louis Józef, 11. Łuszczyński Stefan, 12. Maryjowski Józef, 13. Michalski Antoni, (chlub.), 14. Moniak Adam, 15. Mund Adolf, 16. Nahirny Rudolf, 17. Piwocki Jerzy, 18. Rawski Wincenty, 19. Rzadki Wilhelm, 20. Schneider recte Kirschenbaum Alfredi 21. Sinkowski Feliks, 22. Storożyński Władysław, 23. Szeligowski Adam, (chlub.), 24. Szule Leopold, 25. Tadlewski Marcin, 26. Treter Czesław, 27. Wilimowski Seweryn, 28. Wohlmuth Kalman, 29. Wohn Stanisław, 30. Zawadzki Maurycy 31. Zimmermann Adolf, 32. Zipper Apolinary.

Pozwolono składać egzamin poprawczy 4 uczniom. Nieuzdolniony był jeden uczeń. Do egzaminu uzupełniającego przeznaczono jednego prywatnego ucznia.

Klasa V. b.

1. Berstling Ludwig, 2. Bigo Józef, 3. Fiderkiewicz Tadeusz, 4. Halpern Filip, 5. Harasymowicz Andrzej, 6. Hohenauer Alfred, 7. Kirschenbaum Zygmunt, 8. Kłosowski Wiktor, 9. Kolek Floryan, (chlub.), 10. Kossowski Witold, 11. Krzymowski Januaryusz, 12. Manasterski Stefan, 13. Merkun Paweł, 14. Ossowski Kazimierz, 15. Pesches Herz, 16. Pohorecki Eugeniusz, 17. Rosenbaum Maks, 18. Szymański Jan, 19. Wasylewicz Włodzimierz, 20. Waligórski Edward, 21. Zambelli Stefan.

Sześciu uczniom pozwolono zdawać poprawkę z jednego przedmiotu. Pięciu uznano za nieuzdolnionych.

Klasa VI. a.

1. Bednarski Jan, 2. Bergner Hersch Leib, 3. Ceisel Jakób, 4. Ciborowski Jan, 5. Elster Karol, 6. Emsig Natan, 7. Fuhrmann Zygmunt, 8. Gąsiorowski Stanisław (chlub.), 9. Hartel Tadeusz, 10. Hłakowicz Janusz, 11. Hłakowicz Witold, 12. Iwanicki Józef, 13. Iwanicki Seweryn, 14. Jakóbowicz Edward, Jarosławski Leopold, 16. Jarzyna Jan, 17. Lityński Maryan, 18. Majewski Piotr, 19. Marcinkiewicz Tadeusz Emil, 20. Mesch Alfred, 21. Moszyński Tadeusz, 22. Mund Adolf, 23. Sapak Edward, 24. Szczepański Stanisław, 25. Tebinka Zygmunt.

Pozwolono na egzamin poprawczy 2 uczniom. Nieuzdolniony był 1 uczeń.

Klasa VI. b.

1. Asmann Rudolf, 2. Gostyński Tadeusz, 3. Grodki Tadeusz, 4. Grubecki Franciszek, 5. Ilnicki Klemens, 6. Kobyłecki Maryan, 7. Koziński Stanisław, 8. Mack Jerzy Sylwian, 9. Merta Alfred, 10. Michałowski Roman, 11. Mrzygłocki Jan, 12. Münzer Adolf, (chlub.), 13. Pawłowski Antoni, 14. Pezański Aleksander, (chlub.), 15. Pirgo Adam, (chlub.) 16. Quirini Eugeniusz, 17. Romanów Michał, 18. Sand Herbert, 19. Tyrowicz Tadeusz, 20. Zieniewski Włodzimierz.

Pozwolono składać egzamin poprawczy 8 uczniom. Nieuzdolnionych było 5 uczniów.

Klasa VII. a.

1. Blumenthal Szymon, 2. Chomicki Franciszek, (chlub.), 3. Czeżowski Adam, (chlub.), 4. Dąbrowski Tadeusz, 5. Daszyński

Piotr, 6. Dziubiński Adam, 7. Eysmont Marcin, 8. Hoszowski Adam, 9. Jadowski Stefan, 10. Kauczyński Jerzy, 11. Kohman Juliusz, 12. Koniewicz Tadeusz, 13. Królikowski M., 14. Metzger Alfred, 15. Michalewski Jan (chlub.), 16. Milch Juda, 17. Müntz Maks, 18. Nawrocki Jan, (chlub.), 19. Ohly Wilhelm, 20. Olechowski Jan, 21. Pilszak Maryan, 22. Podlewski Michał, 23. Rosenberg Norbert, 24. Rzepecki Włodzimierz, (chlub.), 25. Scheer Jakób, 26. Stankiewicz Stanisław, 27. Szajowicz Leon, 28. Wondrausch Witold, 29. Żelechowski Paweł.

Pozwolono składać egzamin poprawczy 5 uczniom. Z postępem niedostatecznym ukończyło klasę 3 uczniów.

Klasa VII. b.

1. Bakowicz Aleksander, 2. Berdarich Karol, 3. Dimand Maurycy, 4. Dubanowicz Stefan, 5. Fijałkowski Bolesław, 6. Filowicz Ludwik, 7. Frenkel Adolf, 8. Gerhardt Stanisław, 9. Goldstein Marcin, 10. Hefner Jan, 11. Hofman Aleksander, 12. Jabłoński Mieczysław, 13. Jakubiczka Władysław, 14. Jurski Władysław, 15. Kossar Włodzimierz, 16. Krajewski Zygmunt, 17. Krynickij Aleksy, 18. Lau Marek, 19. Leszczyński Leon, 20. Lilienthal Fryderyk, 21. Łucyk Romuald, (chlub.), 22. Mączyński Stefan (chlub.). 23. Massar Adolf, 24. Paykart Michał, 25. Roszkiewicz Stanisław, 26. Schatzker Jakób, 27. Schneikart Maryan, 28. Serafin Felicyan, 29. Smoleński Tadeusz, 30. Sokolowski Wiesław, 31. Szczudłowski Kazimierz, (chl.), 32. Tadanier Fryderyk, 33. Thiel Adolf, 34. Tombak Leon. (chl.), 35. Tóth Eustachy, 36. Treter Jerzy, 37. Wasylewicz Tadeusz, (chl.), 38. Wittmann Rudolf, 39. Władyka Piotr, 40. Wollman Emil.

Klasę ukończył z wynikiem niedostatecznym 1 uczeń, 3 uczniowie otrzymali pozwolenie na egzamin poprawczy.

XI. Wynik egzaminu dojrzałości w roku szkolnym 1908/9.

A. W terminie jesiennym odbył się w dwóch oddziałach ustny egzamin dojrzałości pod przewodnictwem c. k. dyrektora zakładu [redacted] Michała Rembacza dnia 28. i 30. września i 1. października 1908. r.

Świadectwo dojrzałości otrzymali: 1. Chajes Wilhelm, 2. Dynowicz Stanisław Waclaw, 3. Proczkowski Stefan Stanisław Józef Władysław, 4. Steising-Turczyński Stanisław, 5. Wannemacher-Jedliński Romuald.

Na pół roku reprobowano 4 uczniów.

B. W terminie zimowym odbył się ustny egzamin dojrzałości pod przewodnictwem [REDACTED] Rady Rządu Michała Rembacza, c. k. dyrektora zakładu, dnia 12. lutego 1909. r.

Świadectwo dojrzałości otrzymali: 1. Błachowski Józef, 2. Fischer Oswald, 3. Kolbuszewski Jan, 4. Krykiewicz Maryan.

Reprobowano na rok 3 uczniów.

C. Główny egzamin dojrzałości odbył się w terminie letnim od dnia 8.—19. czerwca 1909. r. pod przewodnictwem delegata c. k. Rady szkolnej krajowej JW. Pana Tadeusza Fiedlera, profesora Politechniki.

W terminie letnim 1909 otrzymali świadectwo dojrzałości z oddziału A.: 1. Blumenthal Szymon, (odzn.), 2. Chomicz Franciszek, 3. Czeżowski Adam, (odzn.), 4. Dąbrowski Tadeusz, 5. Daszyński Piotr, 6. Dziubiński Adam, 7. Eysmont Marcin, 8. Horszowski Adam, 9. Jadowski Stefan, 10. Kauczyński Jerzy, 11. Kohmann Juliusz, 12. Koniewicz Tadeusz, 13. Królikowski Michał, 14. Metzger Alfred, 15. Michalewski Jan Kazimierz, (odzn.), 16. Milch Juda, 17. Müntz Maks, 18. Nawrocki Jan Ryszard, (odzn.), 14. Ohly Wilhelm, 20. Olechowski Jan, 21. Podlewski Michał, 22. Rosenberg Norbert (odzn.), 23. Rzepecki Włodzimierz (odzn.), 24. Scheer Jakób, (odzn.), 25. Stankiewicz Stanisław, 26. Szajowicz Leon, 27. Wondrausch Witold, 28. Żelechowski Paweł.

Świadectwo dojrzałości otrzymali z oddziału B.: 1. Bakowicz Aleksander, 2. Berdarich Karol, 3. Dimand Maurycy, 4. Goldstein Marcin, 5. Hefner Jan, (odzn.), 6. Hofman Aleksander, 7. Jabłoński Mieczysław, 8. Jakubiczka Władysław (odzn.), 9. Jurski Władysław, 10. Kossar Włodzimierz, 11. Krajewski Zygmunt, 12. Krynickij Aleksy, 13. Lau Marek, 14. Leszczyński Leon, 15. Łucyk Romuald, (odzn.), 16. Mączyński Stefan, (odzn.), 17. Massar Adolf, 18. Paykart Michał, 19. Roszkiewicz Stanisław, 20. Schatzker Jakób, 21. Schneikart Maryan, 22. Serafin Felicyan, 23. Smoleński Tadeusz, (odzn.), 24. Szczudłowski Kazimierz, 25. Tadanier Fryderyk, (odzn.), 26. Tombak Leon, (odzn.), 27. Treter Jerzy, 28. Wasylewicz Tadeusz, (odzn.), 29. Wittmann Rudolf, 30. Władyka Piotr, 31. Wollmann Emil.

Siedmiu uczniów reprobowano na pół roku, jeden uczeń odstąpił z powodu choroby od egzaminu.

XII. Ogłoszenie dla rodziców i opiekunów.

Rok szkolny 1909/10. rozpocznie się dnia 3. września uroczystem nabożeństwem o godz. 8 rano, w kościele P. P. Klarysek.

Zgłoszenia do egzaminu wstępnego do kl. I. przyjmować się będzie dnia 2. września od godz. 9—12 rano i od 4—6 po południu.

Przy zgłoszeniu należy przedłożyć: a) metrykę chrztu lub urodzenia na dowód, że uczeń ukończy w roku słonecznym 1909. co najmniej 10, a nie przekroczył przed 1. stycznia tegoż roku 14 lat życia; b) świadectwo szkolne, z ostatniego półroczia, jeżeli uczeń w roku poprzedzającym uczęszczał do szkoły publicznej.

Egzamin wstępny do kl. I. odbędzie się dnia 3. września o godz. 9-tej przed połud. i o 3. popoł. Uczniowie, przyjęci na podstawie tego egzaminu, mogą zapisać się do kl. I. bezpośrednio po egzaminie.

Zakres wymagań przy egzaminie wstępnym do kl. I. jest następujący:

- z religii*: wiadomości, których nabyć powinien uczeń w pierwszych czterech latach obowiązkowej nauki szkolnej w szkołach czteroklasowych;
- z języka polskiego*: czytanie płynne i wyraziste, objaśnienie czytanych ustępów pod względem treści i związku myśli; opowiadania treści większymi ustępami, znajomość części mowy, odmiany imion i czasowników; znajomość zdania pojedynczego, rozszerzonego i rozbioru jego części składowych pod względem składni zgody i rzędu: wreszcie poprawne napisanie dyktatu z zakresu pojęć znanych uczniom i piśmienny rozbiór jednego zdania rozwiniętego, z dyktatu wyjętego, pod względem części mowy, ich formy, tudzież części zdania;
- z języka niemieckiego*: czytanie płynne i zrozumiałe; znajomość odmian rodzajników, rzeczowników, przymiotników i zaimków (osobistych, dzierżawczych, wskazujących i względnych), odmiana słów posiłkowych i czasowników słabych we wszystkich formach strony czynnej i biernej, tudzież odmiany najzwyklejszych czasowników mocnych; zasób wyrazów z zakresu pojęć uczniom znanych i poprawne napisanie łatwego dyktatu, którego treść przed podyktowaniem poda się uczniom w języku polskim.
- z rachunków*: pisanie liczb do miliona włącznie, biegłość w czterech działaniach liczbami całkowitemi; pewność w tabliczce mnożenia i znajomość ważniejszych miar metrycznych, z uwzględnieniem zagadnień, wziętych z zakresu życia codziennego.

Uczniowie uznani przy egzaminie za nieuzdolnionych do klasy I., nie mogą w tym samym roku ani w tym, ani w innym zakładzie egzaminu powtórnie składać.

Egzamina wstępne do klas od II.—VII. rozpoczną się dnia 4. września, a **egzaminy poprawcze** odbędą się w dniach 30. 31. sierpnia i 1. września.

Uczniowie gimnazjalni, ubiegający się o przyjęcie II., do III., IV. i V. klasy realnej mogą być uwolnieni od egzaminu wstępnego z religii, z języka polskiego, niemieckiego, historii naturalnej i fizyki, jeżeli w świadectwie gimnazjalnem za ostatnie półroczę, poprzedzające bezpośrednio odnośną klasę realną, oprócz ogólnego uzdolnienia do klasy następnej otrzymali z wymaganego dla tej klasy przedmiotu i odnośnego materiału nauki stopień przynajmniej «dostateczny». Z reszty przedmiotów t. j. języka francuskiego, geografii, historii powszechnej, matematyki, chemii i rysunków odbywa się egzamin z wszelką ścisłością.

Co do uczniów, którzy w gimnazyum tylko wskutek niedostatecznych cenzur z języków klasycznych otrzymali ogólny stopień drugi, zastrzegła sobie Rada Szkolna krajowa rozstrzygnięcie w poszczególnych wypadkach, czy można takiego ucznia przypuścić do egzaminu wstępnego do następnej klasy realnej, przyznając mu zresztą powyżej wskazane ulgi.

Prywatyci i eksterniści wyznania katolickiego obowiązani są w myśl reskryptu c. k. Min. W. i O. z 9. czerwca 1906. r. do przedkładania przed każdym egzaminem potwierdzenia, wydanego przez katolickiego duchownego, że pobierali naukę religii w zakresie przepisany przez odnośne plany naukowe i odbywali praktyki religijne.

Wpisy uczniów do klas I. do VII. odbędą się dnia 2. i 3. września przedpołudniem od godz. 9.—12., tudzież dnia 2. września popołudniu od 4. 6.

Do zapisu mają uczniowie zgłaszać się w towarzystwie rodziców lub opiekunów, przedkładając w dwu egzemplarzach **rodowód** dokładnie wypełniony. Uczniowie tutejszego zakładu mają przy tej sposobności wykazać się ostatniem **świadectwem szkolnem**, obcy obowiązani są oprócz tego przedłożyć **metrykę** tudzież **potwierdzenie Dyrekcyi** tej szkoły, z której przychodzą, że można ich przyjmąć do innego zakładu jakoteż **poświadczenie** uwolnienia od opłaty szkolnej, jeżeli to uwolnienie posiadają. Uczniowie, którzy studia przerwali, muszą wykazać się **świadectwem moralności**, a przy dłuższej przerwie w naukach poddać się także egzaminowi wstępnemu. Uczniowie wreszcie, którzy do szkół średnich nie uczęszczali, muszą przedłożyć także **świadectwo przebytej ospy naturalnej** lub **ospy szczepionej** i to nie dawniej jak w ostatnim roku.

Uwaga. Do I. Szkoły realnej zapisywać się mają uczniowie, którzy mieszkają w śródmieściu, w I. i IV. dzielnicy; zaś do II. Szkoły realnej ci, którzy mieszkają w II. i III. dzielnicy miasta.

Oplaty. Wszyscy uczniowie płacą corocznie 2 K. na zbiory naukowe i 1 K. na przybory do gier i zabaw, nowowstępujący nadto takse wstępną w kwocie 4 K. 20 h.

Oplata szkolna za półroczcie wynosi 40 K. Termin jej uiszczenia jest 6 tygodni od początku półroczcia; dla uczniów I. kl. jest ten termin w pierwszym półroczu oznaczony do końca listopada. Podanie o uwolnienie od opłaty szkolnej, zaopatrzone w ostatnie świadectwo szkolne i dokładne świadectwo ubóstwa, mają wnieść uczniowie do Wys. e. k. Rady Szk. Kraj. na ręce Dyrekcji do 20. września w I., a do 20. lutego w II. półr. Uczniowie, którzy otrzymali na podstawie klasyfikacji za I. półroczcie choćby z jednego przedmiotu lub zachowania się postęp «niedostateczny» tracą prawo do uwolnienia w II. półr. (okóln. R. S. K. z dn. 28. lutego 1909. l. 11.045.)

W tym samym terminie w I. półr., jak wyżej powiedziano, mają wnieść podania o odroczenie terminu złożenia opłaty szkolnej do końca półroczcia uczniowie kl. I., dołączając świadectwo ubóstwa.

Taksa za egzamin prywatny lub wstępny wynosi 24 K., taksa za egzamin nadzwyczajny obejmujący więcej niż dwa półroczcia wynosi 36 kor. w przeciwnym razie tylko 24 K.

Mundury studenckie. Wszyscy uczniowie obowiązani są na mocy Najw. postanowienia z dnia 6. stycznia 1894. i rozporządzenia e. k. Rady szkol. kraj. z 14. marca 1894. l. 2.900. do noszenia w szkole i poza szkołą przepisanego i jednakowego ubrania. O szczegółowych w tym kierunku postanowieniach mogą rodzice i opiekunowie uczniów dowiedzieć się w Dyrekcji szkolnej. Dowolności, jakich dopuszczają się częstokroć uczniowie pod względem munduru, są wykroczeniem przeciw karności szkolnej, które Rada Szkolna kraj. poleca surowo karać. Z tego powodu zwraca się uwagę rodziców, aby nie ulegali próżnym zachciankom synów i nie kupowali żadnych części munduru odmiennej barwy lub kroju, ani też rozmaitych uzupełniających dodatków, gdyż w przeciwnym razie narażają się na nieprzyjemności, a nawet na nieprzyjęcie ucznia lub wydalenie go ze szkoły.

* * *

Dyrekcja uprasza wreszcie rodziców i opiekunów, by często dowiadywali się w szkole o prowadzeniu się i postępach uczniów. Grono nauczycielskie udziela z wszelką gotowością wyjaśnień podczas niedzielnych konferencji, których terminy ogłosi się z początkiem roku szkolnego. Od połowy jednak stycznia w I. półroczu a od rozpoczęcia się egzaminów promocyjnych, t. j. od połowy czerwca w II. półroczu nie udziela się żadnych dalszych wyjaśnień z powodu rozpoczynającej się klasyfikacji.

Rodzicom zamiejscowym zaleca się **uważny wybór stancyi** i zasięganie w tym względzie rad i wskazówek w Dyrekcyi i u grona nauczycielskiego.

Osoby, zamierzające utrzymywać w swych domach uczniów tutejszego zakładu, obowiązani są zgłosić się w Dyrekcyi po odbiór regulaminu wydanego dla tych osób rozporządzeniem c. k. Rady S. K. z dn. 31. maja 1898. l. 11.781.

MICHAŁ REMBACZ

c. k. radca Rządu i dyrektor.
